

તમાશાએ ચાંદળી.

ઉર્ફ

જયેસા કીયા વયેસા પાયા.

દોઝારા છાપકે ઈજ્જલાર કીયા.

શેઝર.

ને જે ફારસ ચાંદળીકા હયે પસન્દે ખાસો આમ,
મેહેતા જમનાદાસ છાપે અજસરે નઓ લાકલામ.

સખ દાગ્યા માહકુજ કીયા હયે.

મુંબઈ;

શુભોદયપ્રકાશ પ્રેસમે છાપા હયે.

ઈ. સ. ૧૮૮૬. સને હીજરી ૧૩૦૩.

કીમ્મત ચાર આને.

ખાસ ખબર.

નીચલા ખેલો નામે નતિજાએ અસ્મત. ઉર્ફે રન્જે રાહત યાને
આસેફે માહવશ; અન્નમે સખાવત, ઉર્ફે આદશાહે ખાદાંગત;
ગુલશને બેદાદ, ઉર્ફે શીરા ફરહાદ; ખવારકા ખુદા યાર, યાને મશહુર
અલીઆખા આર ચાલીસ ચોરોંકા સરદાર; ઈશક નવ બદાર, ઉર્ફે
ચન્દ્રઅદન ખાલીયાર; ગુલશને બાહાર અફઝા, ઉર્ફે નર્હ દરીઆઇ
ખન્દર સલા તેના બનાવનાર મુનશી ઝરીફ પાસેથી વેચાતા લઈ તે
સંબંધીના તમામ હુકો મેહેતા જમનાદાસ બગવાનદાસની કુંપનીએ
પોતાને સવાધીન રાખ્યા છે વાસ્તે કોઇ છાપસે તે તેને કાયદાપ્રમાણું
પુછવામાં આવસે.

મે નાટક ૧૮૬૭ કે પચ્ચીસવે કાયદેકે મુતાબીક દાખીલે રજીસ્ટર
હુવા હયે આર ઇસ્કે તમામ હુકક મેહેતા જમનાદાસ બગ-
વાનદાસકી કુંપનીને અપને કબ્જેમે રખ્ખે હંયે, ઇસ
લીએ કિહોંકી ઇબ્તજત સીવા કીસીને છાપના નહી.

૨૬૭૪

તમાશાએ ચાંદળી.

ઉર્ફ

જયેસા કીયા વયેસા પાયા.

તખ્તએ નાટક.

ચાંદળી—યેક ખેસવા બારીદએ લખનો.

ફક્કડ—માચશુકે ચાંદળી, બારીદએ પુના.

ગુલખેરૂ—યેક ચોર, આશકે ચાંદળી, સાકીને રામપુર.

હમજાદખાન—યેક હગ આશકે ચાંદળી, સાકીને સ્પ્રતાપુર.

પુશબ્બાશ—આદશાહે મુલકે બેદાદ.

ઉર્ફે સીવા રશીક, લેયા, ફુલચંદ, નેમચંદ, શામચંદ, રામ
ચંદર, વઝીર, સાકી વગયેરાં, વગયેરાં, વગયેરાં.

મુકામ:—

લખનો—બેદાદ—પુના.

યે નાટક સને ૧૮૬૭ કે પચ્ચીસવેં કાએદેકે મુતાબીક
દાખીલે રજીસ્ટર હુવા હયે ચૌર ધરકે તમામ હુકુક
મેહેતા જમનાદાસ ભગવાનદાસકી કુખનીને
અંપને કખજેમે રખખે હંએ.

ખાબ પહેલા—પરદા પહેલા.

રાસતા.

(ચુલખેરકા આના શીરાકે ચાંદળીમે ગાના)

આસાવરી—ગજલ.

તુ આ જા નઝર તાલેમે દીદાર હું તેરા—તર્જ.

ચુલખેર—તુ કંઠા હયે મેરી જાં મંઝે તલબગાર હું તેરા;
 દે જાન તુજેહ લુંગા ખરીદાર હું તેરા—તુ
 તુ શમઅ મંઝે પરવાના હું તુ જાન મંઝે તન હું;
 તુ ચુલ હયે તો મંઝે ખુલ ખુલે ખીમાર હું તેરા તુ
 ગંઝેરોમે મીલા કરતા હયે મુજસે નહી મીલતા;
 કર લુખ્ મેરે હાલપે ગમખાર હું તેરા—તુ.
 મુદતસં મંઝે મરતા હું ખયર લ મરી સૈયાદ;
 જુલ્ફોસે રેહા કર કે ગીરફતાર હું તેરા—તુ.
 દીખલાકે પરી રૂ મુજેહ દીવાના બનાયા;
 ઈન્કાર ન કર મુજસે કે મંઝે યાર હું તેરા—તુ.

(આના રશીકકા દરયાફત કરના હાલે ચુલખેર.)

મજકુર—તર્જ.

રફીફ—અબતર તેરા અહવાલ હયે બતલા મુજેહ અયે દોસ્ત;
 યેહ કીસકે અલમસે ઝગર અફગાર હયે તેરા—અબ.
 બોહ કેન હયે રહેતા હયે કંઠા મુજકે પતા દે;
 હુડેગા ઉસે બન્દા યે ગમખાર હયે તેરા—અબ.

મંએ ખાવડા હું યાર તેરા બે વડા નહી;
લા તુજસે મીલા ફંગા જો દીલદાર હયે તેરા—અબ.
યે રન્ને અલમ છોડદે અબ મુજસે ખંયા કર;
કાસ જયેયે રેહતા કહો જો યાર હયે તેરા—અબ.
(ગુલખેરૂ અપના અલવાલ ખંયા કરતા.)

જુલા—માંડ—લાવની.

ગોરી ચલી સાસરા શીરબી કબુ આના—તજ.

ગુલખેરૂ—ક્યા કહું દોસ્ત મંએ દેખા અબજેબ નારી;
બે ચએન હો ગયા દીલકો નહી હયે કરારી—ક્યા.

રશીક—કયું કરતા હયે આહો ઝારી છોડદે ગમકો;
કંહા દેખા નાઝની જરૂદ ખંયા કર હમકો—ક્યા.

ગુલખેરૂ—અયે દોસ્ત મંએ યેક દીન ગયા સએર કરનેકો;
યેક પરીકુ દેખા લગા ઉરપે મરનેકો—ક્યા.
આખોકો દેખ ઉરકે નરગીસ શરમાવે;
વોહ ફુલસે રખકુ દેખ ખાર ગુલ ખાવે—ક્યા.

રશીક—ચલ સાત મેરે અબ છોડદે આહો ઝારી;
ગુલખેરૂ—બચએન હો ગયા દીલકો નહી હયે કરારી—ક્યા.

ઝખાની.

ગુલખેરૂ—અયે રશીક સુત તેરે કહે મૈનુબ મંએ તેરે સાત ચ-
લતા હું, પર તુજેહબી લાઝીમ હયે કે મેરે ગુલે મુરાદ તક મુજેહ
પોહ્યાદે.

ਰੁਖੀਕ—ਅਧੇ ਅਝੀਝ ਖੁਦਾ ਕਰੀਮ ਹਯੇ. ਬਨਦ ਰੋਜ਼ਮੇ ਤੁ ਅਪਨੇ ਮਨਜ਼ੀ-
ਲੇ ਮੋਰਾਦਕੋ ਪਹੁੰਚੇਗਾ, ਅਸ ਧੇ ਗਮੋ ਅਲਮਕੋ ਦੀਵਲੇ ਦੂਰ ਕਰ
ਮੇਰੇ ਛਮਰਾ ਬਲ, ਫੀਸ ਲੀਧੇ ਗਮ ਕਰਤਾ ਹਯੇ !

(ਘਨਾ ਹੋਨੋਕਾ.)

ਘਾਘ ਪਹੇਲਾ—ਪਰਦਾ ਦੁਸਰਾ.

ਘਾਘ.

(ਝਾਂਡਘੀ ਸਹੇਲੀਯਾਂਸੇ ਮੁਫ਼ਤਯੁ ਕਰਨਾ ਲੈਯਾਕਾ .ਦਰਖਾਨੀ ਕਰਨਾ.)

ਝਘਾਨੀ.

ਝਾਂਡਘੀ—ਅਧੇ ਮੇਰੀ ਸਹੇਲੀਯਾਂ ਘਸ ਵਾਝ ਆਕੁਤਾਘਕੀ ਗਰਮੀ ਲਫ਼ਲੇ
ਝੀਯਾਦਾ ਹਯੇ. ਤੇ ਦੀਵ ਮਾਰੇ ਗਰਮੀਝ ਘੇਨਾਘ ਗੀਰਲੇ ਰੀਮ ਘਾਘ
ਹੁਵਾ ਘਨਾ ਹਯੇ. ਫ਼ਘ ਘਰਸਾਦ ਪਏਗਾ ਤੇ ਮੁਨੇਹ ਆਰਾਮ ਹੋਗਾ !

ਸਹੇਲੀ—ਅਧੇ ਮੇਰੀ ਘਾਟੇਲੀ ਮਾਂਝੇ ਘੁਘ ਘਨਵਾਂ ਹੁੰ ਤੇ ਧੇਲ ਤੇਰੀ
ਗਰਮੀ ਕੁਝ ਘੈਰ ਤਰੇਲਕੀ ਹਯੇ, ਬੋਲ ਆਤੀਸ਼ ਸੀਕਾ ਤੇਰੇ ਆਸ਼-
ਕੇ ਤੇਨ ਘੁਘ ਸਫ਼ੇ ?

ਘਘਾਘ—ਦੁਮਰੀ.

ਆਯ ਫ਼ਾਨਾ ਮੋਹੇਲੀਨਾ ਘਾਂਸਰੀ ਘਘਾਘ ਰੇ —ਤਨ੍ਹ.

ਝਾਂਡਘੀ—ਫ਼ਾਸੀਫ਼ਾ ਤੁ ਨਵੇ ਘਘਰ ਲਾਏ ਮੇਰੇ ਧਾਰਕੀ;
ਲਾਏ ਮੇਰੇ ਧਾਰਕੀ ਲਾਏ ਮੇਰੇ ਦੀਵਦਾਰਕੀ—ਫ਼ਾਸੀਫ਼ਾ.
ਧਾਰਕੀ ਘੁਦਾਘਯੇ ਘਾਨੀ ਹਯੇ ਨਾਂ ਘਨਾ ਲੇ;
ਰਹੁੰਮ ਕਰਕੇ ਮੁਨ੍ਹਧੇ ਘਘਰ ਲਾਏ ਤੁ ਦੀਵਦਾਰਕੀ ਫ਼ਾਸੀਫ਼ਾ.

બહારે જોળન જાતી લયેગી યાર અખ તેરે સીવા;
બગએર માલી બાગમે માઇલ હું ક્યા ગુત્તઝારકી—કાસીદા.
તડપ તડપ રએત નવે દીન કટે ગમ ખ્વારીમે;
ગીરીયાં હું મંએ રાત દીન આ લે ખખર લાચારકી—કા.
બહારે જુદા જુસ્તજુમે જારે જલદી કાસીદા;
અહુસાં માનુગી તેરા લાદે ખખર ગમ ખ્વારકી—કાસીદા.

સોરઠ—હુમરી.

યેક ચતર નાર કર કરકે સીંગાર—તર્જ.

ચાંદળી—મોહે કરકે પીઆર ગયે સૌતન દુવાર,
મોહે છોડ યાર સુતરી સજની,
રોતું ઝારોઝાર જઘેરી હું ડુંવાર—મોહે.
કરું અઝ યાર આવ મેરે દુવાર,
કરું યાર યાર સુતરી સજની,
લયે જોળન બહાર ગયે છોડ યાર—મોહે.

(ચાંદળી શીઠે યારમે ખમુશ બયેદના ગુલખેરકા દરપે આકે
ચાંદળીકુ દેખ દીવાનાવાર કહેના)

ઝખાની.

ગુલખેર—અયે કાતીલ ! કાતીલ ! તુનેહી મુન્ઢેલ તેધે અખરસે
કુસ્તા કર ચુકી લયે. અખ શમશીરે નીગાહકા યેક વાર ચાહીએ
કે મેરા કામ તમામ હો જાયે !

અખીયાત.

મશહુર હું મંએ ચોરોમે ગુલખેર મેરા નામ,
આયા હું ઘરકે વસ્લકા યહાં નઓશ કરને જામ;

મંએ જાપસે તુજેહ દેખા હું આઈનેસા હયેરાં,
 દીવાના હો મજનુસા ભટકતા હું ખીયાખાં;
 દીલસે મેરે ચેક બાર ગઈ સખો કરારી,
 દીદાર હુવા ખુબ હયે તકદીર હમારી.

(આગકુ દેખકે તારીફ કરના)

સુભાન અલ્લાહ બકાબલીકે આગકે માનીંદ ચેહ આગ પુર બહાર
 હયે, કે છુસ્કી રશકકા ગુલઝારે ઇરમકુ ખાર હયે, (ચાંદખીકુ
 દેખકે કહેના) વાહવાહ ! ક્યા ચાંદસે મુખડેકી ઝલક હયે ! ઐર
 કીસ નાઝો અદાકે સાત કુરસીએ ઝરનીગાર પર જલ્દગર હો
 રહી હયે ! ઇરકે અગરકી કમાન પલકોંકી તીરસે દીલે આશકો
 નશાના કરતી હયે, ઐર દોનો ઝુલ્ફે રૂખસાર પર આશકોંકે
 દસને વાલેં હયે, ઐર દોનો રૂખસાર દેખકે ગુલબી શરર્મીદ
 હયે. લખે'લાલી માનીંદ ગુલે લાલાકે ખીલ રહે હયે !

અખીયાત.

ક્યા કરેં ઈસ પરીકી વરફ બંયા,
 નહી ગોયા દહનમે મેરી ઝખાં,
 નીકલા ખુરશીદ અખસે પુર તાખ,
 તપીશે હુસ્નસે ચે દીલ હયે કયાખ;

ઝખાની.

ગુલખેરૂ—અયેસા હસીન ચહેરા રૂએ ઝખીંપર મેરે દેખનેમે અ-
 બતક ન આયા, ઇરકે હુસ્નકી તાખ મેરે દીલકો ખેતાખ કરતી
 હયે. ઐર ઇરકે ચાહ ઝકનકી ચાહમે દીલમેરા મીરલે હારત ફ-
 સા હયે, ઐર ખન્ગરે ઇરકસે સીના ચાક હયે, જખતક ઇરકે

અહવાલસે બપુખી વાકફ ન હુંગા તખતક યહાંસે આગે કદમ ન રખખુંગા (ઈધર ઉધર નઝર કરકે કહેના) ક્યા કકં કોઈ આદમીબી નઝર નહી આતા જો ઉસ્સે અહવાલ ઇસ્કા દરમા-ફત કરે ! (જૈયાકુ દેખકે કહેના) માલુમ હોતા હયે કે યે દરખાન હયે (કરીબ આકે કહેના) અયે દરખાન જરા યહાં તો આ ?

જૈયા—ક્યા ખાલી ટર ટર કર રહત હયે, કા તોહકે ખબર નહી કે યે મકાન ચાંદળીકા હયે ?

ગુલખેરૂ—હાં હાં યેહી મેરી જાનકા મકાન હયે, ઇસ મકાનપર દુરખાન મેરી જાન હયે, અગર યે દુર પચોકર મેરે હાત લગે તો શીર યે બન્દેકી તકદીર શીર જાવે, અયે દરખાન ઉસ દીલસેતાંસે જાકે કહે દે કે યેક સૌદાગર મુલાકાતકુ આયા હયે ?

જૈયા—ક્યા મંએ તોરા નૌકર હું જો ઉસ્સે તેરી આનેકી ખબર દું ?

ગુલખેરૂ—સચ હયે કે તુ મેરા નૌકર નહી (નોટ ખતલાકે કહેના) લેકીન ઇસ્કા તો નૌકર હોગા, અયે જૈયાજી જરા હાત પીછે તો લાઓ ?

જૈયા—કા હમ લાંચ ખાનેવાલે હયે ?

ગુલખેરૂ—નહી નહી નોટ ખાનેવાલે હો (નોટ દેના જૈયાકુ જૈયા નોટ લેકે કહેના.)

જૈયા—અજા કહો ઉસ્કો જાકે ક્યા કહું.

ગુલખેરૂ—ઉસ પરીસે ઇતના કહો કે યક સૌદાગર કીસી મુદકસે આપકી ઇસ્તીઆકે મુલાકાતમે આયા હયે ?

જૈયા—ઇતના તો હમરે આપ દાદાબી નહી પડેયે, મગર યેહ તો કહુંગા કોઈ સૌદાગર બચ્ચા દરવાઝેપર ખડા હયે.

ગુલખેરૂ—બહોત અજા ઇતનાતો કહો શીર દેખા જાયેગા.

ભૈયા—(ચાંદબીકે પાસ જાકે કહેતા) બાઈ સાહેબ અપને દરવાજો પર થેક સૌદાગર ખડા હયે અગર કહો તો અંદર આવે.

ચાંદબી—અછા ક્યા મુઝાયેકા અંદર આને દે, દેખુ તો કોઈ નોટા તાઝા હયે યા અયેસા વયેસા હયે.

ભૈયા—(બાહરે આકે ગુલખેરૂસે કહેતા) ચલીએ જનાય આપકો હમારે સરકાર ખુલાવત હયે. (ગુલખેરૂકા અંદર જના)

ચાંદબી—(ઉઠકે) આઈએ જનાય બયેડીએ.

ગુલખેરૂ—હાં જાની આપબી બયેડીએ. વાહ વાહ ! ક્યા ચહેરા તુરાની હયે ! કે છુરકે દેખનેહી ઈસ્કકી આતીશ મેરે સીનેમે બડક ઉઠી ! મંએ કીસ તરફ ખુઝાઈ !

બયેત.

જલ્વા અપના દીખા દીવા કીસને;

મુજેહ બેખુદ જના દીવા કીસને.

ઝમાની.

ચાંદબી—(અપની સહેલીસે કહેતા) અયે સહેલી મુજેહ યકીન આતા હયે કે યે જનાયબી મુજ પર મરતે હયે મંએબી ઈનકા કીસી ન કીસી તોરસે અપને દામે બલામે ગીરફતાર કરતી હું.

ભગેરવી—ગજલ.

ખુલેખુલે શયેદાને પુછા ગુલસે યુ રોઝે બહાર—તર્જ.

ચાંદબી—ઈસ્ક ક્યા શએ હયે કીસી કોમીલસે પુછા ચાહીએ; કીસ તરફ જાતા હયે દીલ બે દીલસે પુછા ચાહીએ—ઈ. ક્યા તડપનેમે મજાદ હયે કતલ હું પીઆરે કે હાત; ઉસ્કી લજઝતકો કીસી ખીરમીલસે પુછા ચાહીએ—ઈસ્ક.

જુસ્તે ડિસ્કા જમ્મ ખાયા હયે કિસે માલુમ હયે;
તેથે અખરકી સીફત ઘાઈવસે પુછા ચાહીએ-ઈસ્ક.
યારકે મીલનેકી હમકો કોઇ તરેહ આતી નહી;
રાહ મીલનેકી કીસી વાસીલસે પુછા ચાહીએ-ઈસ્ક.
આહો નાલેકી હકીકત દેખતી હું હીજમે;
કયા ગુઝરતી હોગી તાબાં દીલસે પુછા ચાહીએ-ઈસ્ક.

જાયાની.

અયે સહેલી અગ તુહી સાકી બનકે ચેક જામ શરાએ નાખકા
યે સાહેબકુ પીલાદે (સહેલીકા શરાયકા જામ ભરકે ગુલખેરકુ
દેતા ગુલખેર જામ લેકે કહેના)

ગુલખેર—અયે શોહરએ આશક. હુસ્નમે તાક, અગર હુકમ હોતો
યેહી જામ આપકો પીલાકો.

ચાંદબી—બહેતર હયે સાહેબ જુસ તરાહ આપકી ખુશી હો મંએ
કરમે રાઝી હું. (શરાય પીના દોનોકા. બાદ ગીથોરીયાં બનાકે
દેતા ગુલખેરકુ. ગુલખેર લેકે કહેના.)

ગુલખેર—વાહ વાહ કયા મુલાઈમ હાત હયે ! અયે નાઝની ગુલ-
બદન સુનીએ મેરે દીલમે ચેહ બાત હયે, કયે ઢીનસે આપકે ગા-
નેકી તારીફ ઐર નાયકી તૌસીફ સુનતાયા, મગર આજ ખુ-
બીએ કીરમતસે મુલાકાત મુઅરસર હુવી, યકીન કામીલ હયે કે
ગાના સુનાકે મુઝેહ મમનુમે અહેસાન ફરમાઓગે.

ચાંદબી—બહેત ખુબ.

ગુલખેર—શીર દેર કયા હયે, છડીએ ?

મેઢાં પ્રાન કનૈયા સજની--તર્જ.

ચાંદબી—સુનો પીઆ પીઆરે મેરે દીલજની;
 મંએ શીદ કરેં જન હો જાઝેં કુરખાની—સુનો.
 બોલી બોલી સુરત મીઠી મીઠી મુરત;
 અદાએ બાંકી ચહેરા નુરાની—સુનો.
 મધ લરે અંખીઆં દેખ સનમકી;
 હીરન હુવે કુરખાની——સુનો.
 તોહેખીન મોહે ચએન નહી હયે;
 દરખનસા દએરાની——સુનો.
 ઉદ્ધતમે આકૃત અએસી ન દેખી;
 કયું કટે મેરી ઝીંદગાની—સુનો.
 સીતમ હયે યે કએસા સનમ હાયે મુજપર;
 વુદાઇ કયું દીલમે ઠાની——સુનો.

ઝુખામી.

ગુલખેરૂ—અયે જન તુમારી આવાઝે શીરીસે યે તદખ ઝીંદગા-
 નીકો મળહ આયા, દુખારા જન પાયા, ઈશ્તીઆક બાકી હયે
 કે ઔરે કોઇ ગઝલ સુનુ.

ચાંદબી—સુનીએ જનાબ, બજનો દીલ સુનાતી હું.

પોલુ--કાહારવાં.

દેખો દેખો બંગાલેકી અયેસી રસમ—તર્જ.

ચાંદબી—કોઈ યાર જહાંમે હમારા નહી;
 અયેસી ઝીંદગી મુજકો ગવારા નહી—કોઇ.

યાર બગએર હયે સુની હવેલી;
 ક્યા યે ગમસે જીગર મેરા પારા નહી—કોઇ.
 મંએ ચાહું જનો દીલસે તુમકો;
 તુમ ગએરોપે મરતે હો ચારા નહી—કોઇ.
 આવો તો મંએ છાતીસે લગાલું;
 હાયે તુમ ખીન કીસીકા સહારા નહી—કોઇ.
 દામે મહોખતકી લૌંડી હું;
 દૌલતવાલા મુઝેહ પીઆરા નહી—કોઈ.
 (ગુલખેર આલમે હૈરતમે કહેના.)

ઝખાની.

ગુલખેર—યા પરવર દીગાર મંએ તખ્તએ ઝમીનપર હું યા બહેરતે
 ખરોમે ! કે યે આવાઝ દમસાઝ આદમકી હયે યા હુરકી ! અયે
 કરીમ કારસાઝ વોહ વખત કબ્બ દાત આયેગા કે યે ગુલ મેરે
 દીલે ગુલગુલકે લખ બ લખ હો ! દરકી આવાઝે શરાબસે મંએ
 મસ્તો અલસ્ત હો ગયા હું, અપને જામેમે કુલા ન સમાતા હું !
 ખએર અયે જાને જહાં જીતની આપકી તારીફ સુનાયા ઉસ્સે
 સૌ દરજ્જ ઝીયાદા પાયા, લલા યેહ તો ખતલાઈએ આપકા નામે
 મુખારફ ક્યા રયે !

ચાંદબી—સુનીએ હુઝુર ઈસ નાકામકા નામ ખર ખાસો આમ
 ચાંદબી મશહુર હયે.

ગુલખેર—વાહ વાહ ! ક્યા ખુબ નામ હયે, જએસા નામ હયે
 વયેસાહી કામ હયે. ગોયા માહે તમામ હયે, મગર યેહ તો કહે
 કે આપ કીસીકે તાબેદાર હો યા નહી ?

ચાંદળી—અયે મહેરબાં સુનીએ. ઇસ શહેરમે યેક જવાન ગુલનદામ હમઝાદખાન નામકા યેક દગ મશહુર હયે કિસ્કી મંએ આશના હું, લેકીન રાતકી નહી દીનકી હું.

ગુલખેરૂ—વાહ વાહ! ક્યા ખુશ! મુજેહબી રાતકી હુરેત હયે સુનીએ, આપ રાતકી નોકરી હમારી કરાગે તો મંએ તનખ્યા ખાતેર ખ્યા હુંગા!

ચાંદળી—હુજુર બનનો દીલ નોકર રહુંગી. આપ મુજેહ અપની લોંકી સમજાએગા.

(ગુલખેરૂ નોટ ગીતકે ચાંદળીકું દેના ઐર કહેના.)

ગુલખેરૂ—અયે ચાંદ લીઝએ યેહ છે માહકી તનખ્યા તુમારી હયે વાને છે હઝાર રૂપીએકે નોટ હયે. લો? (દીલમે કહેના) ચોરોંકો દોલતકી ક્યા પરવા હયે! સુનીએ અયે બન વસ્લકી શખ કબ આયેગી, નેહાયત ઇસ્તીઆક હયે! જલ્દ વીસાલ હું દેરી દોલતપર શાક હયે!

ચાંદળી—અયે રસ્કે ખુલખુલ મંએ તુમપર નેહાયત મહેરબાની કી હું. વાને ઇબ્નઝત મેરે ગુલશને મકાનમે સચેર કરનેકી દી હું, ઐર કીયાદ ક્યા ચાહીએ!

ગુલખેરૂ—અયે બન આપકા કહેના હુરેત હયે કે ઇસ ચમન રસ્કે અદનકી ખુશખુ કાસી ખુલખુલકો મોઅસ્સર ન હુવીયા, મગર અયે ગુલરૂ વોહ મુજેહ હાસીલ હયે, લેકીન ક્યા કરે, સુનીએ!

મીસરા.

માઈલ હું ગુલઅદનકા મુજેહ ગુલસે ક્યા ગરઝ.

ઝબ્બાની.

કે તેરે દાવે કાલે ઝુરફ સીયાલ ફામકે આગે સુખ્યુલ ક્યા ચીઝ હયે! અયે ગુલબદન તેરે પઞ્જેરબદનકી ખુશખુદા મુકાબેલા ઈસ ગુલશને હસ્તીમે કઝોત ગુલ હયે જો કર સકે! ક્યા તાબ હયે નરંગીસકુ જો તેરે ચસ્મે સીયાલકે રૂબરૂ હમ ચસ્મીકા દાવા કરે! મશહુર ગુલકા રંગ હયે પર તેરે રૂબસારે ગુલગુલકા પા-સંગ હયે. જ્યાર તેરે કદે પાલાકે સામને શમશાદ લંગ હયે, જબ ઈતને ખુશીયાંસે તેરે સરાપા મામુર હો તો ચાહીએ કે ખુલખુલે નાલાંકો વીસાલે ગુલસે તરકીન બંદે!

ચાંદળી--અયે મેરે આશકે જો 'ત્રયે કોત મુશકીલ હયે કે તુમારે હસ્તીઆકકે મંઝે કુરબાં હું, ઝુરફ કલ શબકો વીસાલ હોગા' દુર દીલસે રન્ને મલાલ હોગા.

ગુલબેર--અયે ગુલે ચકતાએ જહાં ખજેર મંઝે રૂબસતકા ખવા-લાં હું ઈન્નજત હો?

ચાંદળી--અ હા જાઈએ, મગર કલ શબકો ઝુરફ આઈએ.

ગુલબેર--હાં હાં અયે જાને મન! (અલગ હોકે કહેતા) અફ-સોસ! ઈસ માહિતાયાંકો ચલાં છોડકે કંહા જાઈ! પર ક્યા કરે જાના ચાહીએ! યે પહેલી મુલાકાત હયે. અબીસે ખીલત જાતા અજા નહીં (ફરીયા આકે કહેતા) અયે જાન મેરા છ નહીં ચલાતા કે ચલાંસે જાહેર જાઈ ખજેર લાચારીસે જાતા હું! ઇનશાં અલ્લાહ કલ ઝરૂર આકે મીલુંગા!

(જાના ગુલબેરકા.)

બાબ પહેલા—પરદા ત્રીસરા.

રાસ્તા.

(દોસ્તોંકા આપસમે યુક્તગુ કરના, બાદ હમગ્ગદખાનકા આના.)

૧-દોસ્ત—કુંયે યારો આજ મેરા દીલ ચલાતા હયે કે કીસી કસ-બીકે મકાન પર જાકે મુજરા સુને !

૨-દોસ્ત—બહેતર હયે ચક્કા, મગર મેરા યેક ઔર દોસ્ત હયે કે નામ ઉરકા હમગ્ગદખાન હયે. વો ઇસ દુનિયામે જગા ઉરતાદ હયે, અગર વો હોતા ઉરકે સાત જાતે.

(આના હમગ્ગદખાનકા.)

હમગ્ગદખાન—કુંયે દોસ્તો આજ ફક્કાકી તૈયારી હયે ?

૧-દોસ્ત—અયે યાર હમ સજ તુમારેહી મકાન એ નશાન પર આ-તેયે, ખુદા ખુશ કીયા કે યહાં આપસે મુલાકાત હો ગઇ, ભક્તિ યેહ બતાવ આજ શબ્દો કીધર સચ્ચેરકા ઇરાદા રખતે હો ?

૨-દોસ્ત—(પેહેલેકું) અયે દોસ્ત સચ્ચેર કરનેકી બાત છોડદે, યે હમગ્ગદખાનકે સાત ચલકે કીસી તવાયેફકે મકાનમે ગાના સુને, અયે યાર હમગ્ગદખાન આજ કીસી કસબીકે યહાં લે ચલકે હમ-દા ગાના સુનાવ ?

હમગ્ગદખાન—અયે દોસ્તો સુનો મેરી પચેહાન તો સેંકડો મ-કાન પર હયે મગર આજ મેરી માઅશુકાકે ઘર પર તુમકો લે ચલુંગા, પર તુમારે પાસ થોડે બહોત અશરશીયાં હો તો બહેતર હયે, કુંયે કે તુમ દોનોકો મંએ અપના સેઠ બનાકે બીહાજિગા, ખુદ મંએ તુમારા નૌકર હોકે ખીદમત કરતા રહુંગા.

૧-દોસ્ત--બીરાદર મેરે પાસ તો બીસ હઝાર અશરફીયાંકે નોટ મોજુદ હયે વોહ તુમકો દેતા હું. મગર જબ મંએ મકાનકે જાઉંગા વોહ અશરફીયાં મેરે મુજેહ વાપસ દેના હોગા, કહો અબ આપકો ક્યા ફીક હયે !

હમજાદખાન--સુન અયે અઝીઝ જીસ વખત હમ જલસેસે ઉઠેંગે ઉસી વખત તુમ મેરે સાત મકાનપર આના મંએ વોહ અશરફીયાં મંએ બીઆજ દે દુંગા, ચૈાર ક્યા ? તુમકો ફાયદેકા ફાયદા હોગા ચૈાર ગાના મુફત સુનનેમે આયેગા.

૨-દોસ્ત--અયે મહેરબાન બીસ હઝાર અશરફી ક્યા સીઝ હયે અગર બીસ લાખ હો તોબી હમે યકીન હયે કે તુમ લેકે દે સકતે હો ! લો બીસ હઝાર અશરફીકે નોટ હયે ગીન લો.

હમજાદખાન--(નોટ લેકે) અહા આપ દોનો સાહેબ યહાં પર ટહુર જાઉંએ મંએ અબી જાકે ચેક બગચેર નંબરકી ગાડી લે આતા હું (જના હમજાદખાનકા, પહેલા દોસ્ત ગભરાકે દુસરેકે કહેના)

૧-દોસ્ત--અયે દોસ્ત, હમજાદખાન જો ગાડી લેતે ગયા અબતક ક્યું નહી આયા !

૨-દોસ્ત--મંએ ક્યા જાનુ કંહા ગયા ચૈાર ક્યું નહી આયા !

૧-દોસ્ત--બીરાદર તુ વેહ ક્યા કહા, મંએ ક્યા જાનુ ! અબે સુન યે બીસ હઝાર અશરફીયાં તેરે કહેનેસે દીયા, મંએ તેરે હી પાસસે લુંગા, મંએ ઉસ્કે ક્યા જાનુ કે વોહ કોન થા ! મગર તુ જોહ ખુબ પચ્છાનતા હું !

૨-દોસ્ત--ક્યા મેરે પાસસે લેગા, મંએ તો વેક દમડી દેને વાલા નહી, જીસે દીયા ઉસ્સે લે ?

੧—ਦੋਸਤ—ਭਾਏਕ ਫਮੜੀ ਨ ਫੇਗਾ, ਮਾਂਐ ਤੋ ਤੇਰੀ ਬਮੜੀ ਫੁੱਗਾ !
ਮੇਰੇ ਸਾਤ ਬਲ ਕੇ ਆਤਾ. ਘੋਲ ਫਗਾਘਾਝ ਝੀਧਰ ਗਯਾ ਘੋਰ ਕਾਂਡਾ
ਰਹੇਤਾ ਫਏ ? (ਘਨਾ ਫੇਨੀਕਾ)

ਆਪ ਪਹੁੰਚੀ—ਪਰਫ ਐਥਾ.

ਘਾਂਢੀਕਾ ਫੀਧਾਨਘਾਨਾ.

(ਘਾਂਢੀ ਫੁਰਸੀ ਪਰ ਆਏਕੀ ਫੁਧੀ ਨਝਰ ਆਨਾ. ਫਮਝਫਘਾਨ
ਫਾਘਲ ਫੇਨਾ, ਘਾਂਢੀਕਾ ਫਫੇਨਾ)

ਝਮਝੀ.

ਘਾਂਢੀ—ਆਫਐ ਆਫਐ ਝਨਾਘ, ਮਾਂਐ ਫਝਸੇ ਫੰਨੇਝਾਰੀ ਕਰ
ਰਫੀਥੀ ?

ਫਮਝਫਘਾਨ—ਫਾਂ ਮੇਰੀ ਫੀਲਝਰ ਪੀਝਾਰੀ ਮਾਂਐਤੋ ਆਧਾ ਆਪ
ਪੁਸ਼ਤੋ ਫੋ !

ਘਾਂਢੀ—(ਸੁਰਫੁਰਾਫਰ) ਭਝਾ ਸੋਫ ਸਾਫੇਘ ਘੇਫ ਤੋ ਆਤਫਾਫਐ ਕੇ
ਆਝ ਕਾਂਡਾ ਗਝਐਐ ਝੇ ਫੰਨੀ ਫੇਰ ਫੁਧੀ ! ਸਝ ਸਝ ਕਫੋ ?

ਫਮਝਫਘਾਨ—ਝੁਨ ਆਏ ਫੀਲਝਰ ਆਝ ਮੇਰੇ ਰਝੀਫਾਨੇ ਸੁਝੇਫ ਫਾ-
ਵਫ ਫੀਥੀ ਮਾਂਐ ਫਨਕੇ ਸਾਤ ਆਝਮੇ ਗਧਾਥਾ, ਫਧਾ ਫਫੁੰ ਕੇ ਆਝਘ
ਆਝਮੇ ਨਸਾਤ ਆਰਾਝਤਾਥੀ ! ਫਰਧੇਕ ਨਰਫੜਕੀ ਨਧਾਝਐ ਤੈਧਾਰ ਆਰ
ਫੋਰੇ ਸ਼ਰਾਝਫਾ ਸਾਫੀਧਾ ਮਾਫ ਫਝਸਾਰਕੇ ਸਾਤ ਬਝਾਥਾ !

ਘਾਂਢੀ—ਆਧੇ ਸਾਫੇਘ ਤੁਝ ਸੁਝੇਫ ਫਝੀ ਵਫਾਂ ਧਾਫ ਫੁਰਮਾਧਾਥਾ ?

ਫਮਝਫਘਾਨ—ਆਧੇ ਝਨ ਸਝ ਕਫੇਤਾ ਫੁੰ ਫੁਝੇਫ ਫਰ ਸਾਝੇਫਕੇ ਸਾਤ
ਧਾਫ ਕਰਤਾ ਥਾ ਪਰ ਫਧਾ ਕਫੰ ਧੋ ਆਝਮ ਗਧਰੋਂਕੀ ਥੀ ਆਝੇਰ ਧੁਝੀ-

સ્તારા સત્રવાત. મગર કોઈ ગાના અયેસા સુનાવ કે તરફ એનકે
દીલકા મલાલ દુર હો જાએ ?

ચાંદળી—અઝા સાંકળ સુતો, મંએ સુનાતી હું.

ગાના—દાડી.

પીસે દાડી રે દોડા પીસે દાડી—તજ.

પીસે મંએકો જામ બાલમ પીસે મંએકો જામ;
પીનેસે આરામ હો બાલમ કયું બેઠે બે કામ—પીસે.
મંએ પીનેસે આરામ હોવ દીલકો પટે લએ ચએન;
પીતમ પીઆરે કાઠે ખુશીમે કયું ન બાલમ દીનરએન—બાલમ.
સાગરન મોરો છેલ છબીતો પીવે મંએકો જામ;
રોશન હોવે બજમ સખીરી તા મીસે આરામ—બાલમ.
તકતીથી મંએ રાહ શામસે કય બાવેજે પીઆ;
દેખી નહી દીલદારકો જાજતક જાજતા રહા યે જીયા—બાલમ.
તેરે ખાતેર હું મંએ દીવાની સુનલે અયે બાલમ;
તોરી જુદાઈમે મંએને કિદાઈ ક્યા ક્યા રજીએ અલમ—બાલમ.
ભરભરકે મંએ જામ દેતી હું પીસો તુમ દીલદાર;
તુહા રસીલા તુઈ છબીલા તુઈ ગલેકા હાર—બાલમ.
જોરે ઝપટ કર મુજસે સોવે લટપટ હો સાતી;
આવે ન દીલબર તો મોરી ગમસે કયું ન ફટે છાતી—બાલમ.
પીતમ પીઆરે પીરીત લગાકે લીનો દીલકા ચએન;
પીરીત લગાકે છોડ ગયો મંએ રોવત હું દાન રએન—બાલમ.

અંત્રા.

દાડો માર પીએરે રાતા રાએ નેન.
સુતો સાહેબો જાગસે તો થાસે રંગની રેન—બાલમ

ઘોડા મેરા કમ ચલેરે દીન થોડા ધર દુર,
 સેજ છોડી કામીની માડું જોખન જાએ ભરપુર—ખાલમ.
 સાંજ પડેને સાહેબો મારો દારોડી પીવા જાએ.
 અડધી રાતે આંગણે આવે મારો નાનુક જીવ ગભરાએ—ખલ.
 જાએ પાએ દોલીએ દોલી પડી નવાર,
 સાલુડો રંગ બીજાએ કાંઈ રમીએ રાજકુમાર—ખાલમ.
 રાત પડેને સાહેબો મારો ન આવે સુવા ઘેર.
 શોકનડી ઘેર જઈ સુવે મારી આંખમાં આવે ઝેર—ખાલમ.
 દારૂનો દગદગ કરે પીઆલા કરે પુકાર,
 ભર દેવે મરગ લોચની તમે પીએને રાજકુમાર—ખાલમ.
 સુરજ થાને પુજશારે ભર મોતીરે ધાર,
 દો ઘડી મોડો ઉગજે મારો સાહેબો ખેડે શીકાર—ખાલમ.
 આંખ તજે જીવરા જલેરે કોચલ ફેરાદે,
 શ્રાવણકી ઝડીઆ લગી કાંઈ ઝાડો ઝોકાદે—ખાલમ.
 દારૂડાનાં સંગમાં કાંઈ છેલ મડ્યા ખેચાર,
 લાખ ટકાનું ઝુમણું ગયું શોકનડીને હાથ—ખાલમ.
 જાચી નીચી સેજડી મોસે ચડ્યો ન જાએ,
 કે જો મારા કંથને મને ગોદીમાં લઈ ચડી જાએ—ખાલમ.
 હાજર ખીડો હાથમે કાંઈ ઉભી શલુની નાર,
 સાન કરી હું આપું તમને ખાવો મારા દીલદાર—ખાલમ.
 પ્રેમે પધારો પીઉજી મારા મેં પાથરીએ છે પલંગ,
 રશીઆ મારા રશથી ભર્યા કાંઈ આવી ઉડાવો રંગ—ખાલમ.
 તેં વાવીછે કાકડી કાંઈ મેં વાળ્યું ખડખડ,
 તેં રાખી તારી જાતડી તારે મેં રાખ્યો રજપુત—ખાલમ.

ઝબ્બાની.

હુમઝદખાન—અયે ગુલ બદન, ગુન્યા દદન, તેરે ખુલખુલે આ-
વાઝસે ઝૌર કોઇ ગાના સુના, તાકે દીલકો દુના સરર હાસીલ
હો ?

ચાંદબી—બહોત ખુબ જનાખ સુનાતી હું સુનીયે ?

લાદે પંતખી લોગ—તર્જ.

કબ આવે બસંતી બહાર ચારસે મંઝે હોરી ખેલુંગી;
બર બર મારં રંગ હાથ પીચકારી લે લુંગી—કબ.
ગુલાબ ચંપા ઝૌર ચંખેલીકે કલીયાં મંગાલુંગી;
સેજ મંવાર સીંગાર ફાગ મંઝે બનઠન બયેહુંગી—કબ.
કેસરકા મંઝે રંગ બનાકે સાજનકુ બીજવાહંગી;
અપને અંગનમે ખેલકે હોરી રંગ ગગનપે ઉડાહંગી—કબ.
પીઆબને આવે દસં દીખાવે બલેયાં લે બીહલાહંગી;
તરેહ તરેહકે કલીઅન ચુનકર સેજ ચમનમે ખીલાહંગી—કબ.
નહી ચઝેન મોહે દીન રઝેન પીઆ ખીન નઝેનસે નીર બહાહુંગી;
પીઆખીન સુની યે સેજ પડી હયે આગ ચમનકુ લગાહુંગી—કબ.

ઝબ્બાની.

હુમઝદખાન—અયે ગુલબદન તેરી આવાઝે શીરીસે મંઝે બહોત
ખુશ હુવા, ક્યા કહું !

બયેત.

ચાંદ ચાંદ તુ બાગે જહાંમે લાસાની હયે ગુલ;
શીદા હયે શીરી ઝબાંપે તેરે હઝાર હા ખુલખુલ.
(ગુલખેરકા આના હુમઝદખાનકો દેખકે કહુંના.)

ઝપ્પાની.

ગુલબેરૂ—આફસોસ ! બીચે હૈરત હયે ! ચેહ કોન કમબખ્ત હયે !
 બે મેરે મકાનમે બેઘડક આકે બયેહા હયે ! ઈનસાનકા ક્યા મ-
 દદુર કે પરગઢા પર ન માર સકે વહાં કયું કર ઈનસાન આવે !
 સુન અયે ચાંદ તુ બડી બેવફા હયે પુર દગા હયે, બસ લાનત
 હયે તેરી ઇસ ઉલ્ફતપર, અયે બે મુરબ્બતો બેહયા. ચેહી બેવજ
 છે હઝાર રૂપીયોંકા દીયા ? (ચાંદબીકા ગુલબેરૂકું સમજના.)

બયેત.

ચાંદબી—આત કહીએ કોનસી મંએને ન માની આપકી;
 કમ હુવી હયે મહેરબાં કયું મહેરબાની આપકી.

અબીયાત.

ગુલબેરૂ—કરનેસે દો ચાર ચાર હોગી ખરાબી આપકી,
 બીચેગી સબ ખાકમે હઝઝત શીતાબી આપકી;
 કહેના મેરા માનસે ગર હયે વફા રક્કે ચમન,
 કરના વાદેકો વફા મુસ્કીઝ હયે અયે ગુન્યા દહન.

ઝપ્પાની.

ચાંદબી—અયે મેરે પીઆરે ગુલબેરૂ ચેહ આતે છોડદે, કે ખીઆલે
 ખામસે મુંહ મોડદે, બયેહીએ ઝરા દમતો લો, શીર છ આહેસો
 કહો.

ગુલબેરૂ—(અલગ હોકે) ચાંદ ચૌર દગકી જુદાઈ ટૂરી અબ
 મંએબી દુસ્મનકે સીનેપર બકે બયેહતા હું, ઇસે કઓન ડરતા
 હયે, મગર દમપર સુમાર રખના ચાહીએ, ચૌર અકડસે બયે-
 હતા ચાહીએ ?

(અયેડના ગુલખેરકા કહેના ચાંદળીકા.)

ચાંદળી--અયે સાહેબ ચલીએ, શરાબો કળાબ તૈયાર હયે નૌશે
જાં કીજીએ ?

ગુલખેર--બહોત ખુબ બન્દાબી તો ચેહી ચલાતા થા.

પીલુ--અબીયાત.

રાજા હું મંએ કોમકા ઐર ઇન્દર મેરા નામ--તર્જ.

ચાંદળી--ખાતા સબ તૈયાર હયે તુમ અયેકો દોનો યાર,
શરાબો સાગર લે આતી હું મંએ જાકે યેક બાર;
(ચાંદળીકા જાના ગુલખેરકા કહેના હમજાદખાનકે ખફા હોકે.)

ગુલખેર--આયા હયે તુ કીસ વારતે ચલાયે કહેદે ખાત,
સમાયે તેરે દીવમે જ્યા યે ખાતીજ ખીઆલાત;
હમજાદખાન--યે દમ કીસ્કુ હેતા હયે તુ કિલ્લુ કે સરદાર,
ધરમે મેરે આકે તુ કરતા હયે તકરાર;

ગુલખેર--જંબા દરાઝી છોડકે કિલ્લુ ખામુશ ઇસ જા અયેક,
ચાંદ જયેસી ચાંદળીકા તુ નૌકર મંએ સેક;

હમજાદખાન- ચંદા મેરી મઆશુકા હયે ઐર મંએ કિસ્કા યાર,
બોલ હયે મેરી ઘરવાલી ઐર તુ હયે તાબે દાર;

ગુલખેર--ચંદા મેરી પીઆરી હયે તુજકો મારેગી લાત,
હોકે અદના નૌકર કિસ્કા સેક ખના બદજાત;

ચાંદળી--(અંદરસેઆકે.)

છોડદો ખાનો વાહી તમામી કરોજી અપના કામ,
શરાબ નૌશી કરકે ચહાં પર દોનો કરો આરામ;
મંએ હું મઆશુક દોનોકી તુમ દોનો મેરે યાર,
ઝીયાદા હૌલત જે લાવેગા કિસ્કી હું તાબેદાર.

ઝબ્બાની.

હમઝાદખાન—સચ હયે અયે દીલખર ચેહ તેરા કહેના બસરો ચ-
સ્મ કબુલ કીયા, વ લેકીન મેરી ચેક શતે હયે. કે બસ વખત
મંએ બેપારકુ જાઝી, યે બી મેરે સાત રહે, ચૌર જો મંએ કહું
ફૌરન યે બજા લાયે.

ગુલખેર—અયે મહેરબાં ચેહ તુમારા ફરમાન બદીલો જાં મંએને
કબુલ બે ઉદુલ કીયા, પર અયે ખુલખુલે ગુલસેતાં તુ દરમીયા
હયે, કે બસ દમ યે બન્દા અપને ધંધેપર જાયેગા યેબી મીસ્ત્રે
ફરમાબરદાર મેરે સાત કારોબારમે દસ્તબસ્તા રહેના હોગા,
કબુલ હયે યા નહી ?

હમઝાદખાન—મુજેહ કબુલ હયે, અયે ચાંદ અબ મંએ રખસત
હોતા હું, મગર તેરે કહું મૌજુબ શર્ત અપની અદા કરકે આઝીગા

ગુલખેર (ખદાહોકે) ચલ ચલ નીકલ યહાંસે હવા હો ? કોઇ દીન
સફેદ ગલીમે મીલના મંએ ગરમા ગર્મ લડુ પેંડે ખીલાઝીગા
(જાના હમઝાદખાનકા કહેના ગુલખેરકા) અયે જાની ચાંદ
અબ મુજેહબી જાને દે, કે મંએબી જાકે અપની મન્ઝીલે મો-
રાદકુ પહેચુ.

ચાંદળી—અફસોસ! ક્યા તુબી ઈજાઝત માંગતા હયે ! અયે જાને
મન મંએ તેરી દીવાની હું, શીર કયું કર રખસત કરં !

ગુલખેર—(અલગ હોકે) હા ! હા ! ચાંદકા દીલ નહી ચહાતા કે
મુજેહ યહાંસે રવાના કરે ખયેર મંએબી તો યહાં ખડા હુવા હું,
અયે શકર લબ અપને લબે શીરી ખાતતી નહી ! બરા યે ખુદા
ખમુશ કયું હો ! કુચ બોલતી નહી !

બયેત.

જન જન તુહી જન જૌર મેરી જાં તુહી હમે;
મુસલમાન દેખે દ'દકા ચાંદ જૌર મેરા ચાંદ તુહી હમે.

જુલા—માંડ—લાવની.

ગોરી ચલી સાસરા શીરબી કલુ આના—તર્જ.

ચાંદબી—સે દૌલત આના જલ્દ મેરે દીલજની,

મંએ બગઝેર તેરે બનકે શીર' દીવાની;

ગુલખેર—કલું હોતી હયે તુ દીલગીર કહો અયે જનતી,

મંએ હુવા હું આશક દેખ તેરી પેશાની;

ચાંદબી—હયે નહી જહાંમે યાર તેરા કોઇ સાની,

તુ જયેગા હોગી દીલકો મેરે હયેરાની;

ગુલખેર—રખ ચંદા તેરે પાસ યે મેરી નશાની,

દે રઝા ખુશીસે જન ન હો હયેરાની;

ચાંદબી—રખતી હું ચક્કમમે યાર મંએ તેરી નશાની,

તેરે દક્ક હો દુસ્મન મુશ્કીલ હો આસાની;

ગુલખેર—જતા હું ચાંદ મંએ રખ મુજપર મહેરબાની,

હા તુજપે કરંગા લાલો ગોઢર કુરબાની;

(જનતા ગુલખેરકા કહેના ચાંદબીકા)

બયેત.

ચાંદબી—છટકેમે ચોહે આયે હંયે જૌર હંયે યે બોલે બાટ;

ગોયા શીકનજેમે ફસે હંયે ઘડુંગી ઈનકા ઘાટ.

બાબ દુસરા—પરદા પહેલા.

રાસ્તા.

(હમઝદખાન ઝૈર ગુલખેરકા આના, હમઝદખાન
ગુલખેરસે કહેના)

ઝખાની.

હમઝદખાન—અયે રશીક સુન અબ તુ જલ્દ કબરસ્તાનમે જાન-
કર ચેક અઝ્યા મરા હુવા કીરી કબરસે નીકાલ લાવ (રખર દે-
ખકે કહેના) વાહ વાહ ! દેખ તો ચેક મૈયત હાતોંપર લીએ જાતે
હયે, માલુમ હોતા હયે કે અઝ્યા મરા હયે. જસ તુભા કિન્કે
શરીક હો જા, આદ દફનકે ઉસ અઝ્યેકી લાશ કબ્રસે નીકાલ લે
આના મગર કપડેભી જહોત હમદા અમીરાના હો, પીનાહકે
જલ્દ ગોદીમે ઉઠા લે આ ?

ગુલખેર—જહોત ખુબ જાતા હું ઉસ અઝ્યેકુ કબ્રસે નીકાલ લાતા
હું. (જાતા દોનોકા.)

બાબ દુસરા—પરદા દુસરા.

કબરસ્તાન,

(ગુલખેરકા આના કબરસ્તાનકો દેખ શબરાકે કહેના.)

ઝખાની.

ગુલખેર—યા ખુદાવંદ મંએ કયું કર હસ કબરસ્તાનમે જાઊં !
શબકી અંધેરીસે દોલ શબરાતા હયે ! (ચેક આવાઝ મોહીબ
આના) યા અલ્લાહ ! યે આવાઝ ખઝાફ નાક કહાસે આતીહયે !

અગળ કયા હયે કે યહાં શયેરાન, ભુત, પલીતભી હોંગે ! મંએ કયું કર અપની જન બચાંજી, યકીન હયે કે અંદર જાતેહી મારા જાગેગા ! શીર હસ અચ્ચેહી લાશ કયું કર નીકાલું ! અ-ફસોસ ! કે મંએને બડી નાદાની કી ! જો અએસી બુરી શર્ત હમજાદખાનસે કી ! આખર. જનપર બની ! અયે ચાંદ યે સબ બલાયે તેરે વાસ્તે ઉઠાના પડા અફસોસ દેખા ચાહીયે તુ કયા વફા કરેગી !

બયેત.

મદદ તેરી ખુદા દસ આન હોગી,
તો યેહ મુશ્કીલ મેરી આસાન હોગી;

ઝખાની.

અયેર જો હોતી હયે હોગી ! (અંદર જાતે અચ્ચેહી લાશ નીકાલકે લે જતા).

બાબ દુસરા—પરદા તીસરા.

રાસ્તા.

(આના હમજાદખાંકા શુલખેર ન આનેસે કહેતા)

ઝખાની.

હમજાદખાન—મંએને કજસે શુલખેર કુ હસ મૈયતકે પીછે બેજા હયે અબતક કયું નહી આયા ! ખુદા ન ખાસ્તા કોઈ બલામે ગીરફતાર તો ન હુવા હો ! (આના શુલખેરકા ઔર કહેતા)

શુલખેર—હા સાહેબ મંએને હજારો બલાઓસે બચકર હસ અ-ચ્ચેહી લાશ કજસે નીકાલકે હો આયા હું.

હમઝાદખાન—સુન અયે અઝીઝ તુને વાકઈ બડા કામ કીયા, ખયેર અબ્બ યહાંસે રવાના હોના ચાહીએ કે દેરી હોતી હયે, સુન યહાંસે કરીબ યેહ જો શહેર નજર આતા હયે ઉસ્મે યેક બડા બેપારી હયે, ઉસ્કી પેહેડીપર જાકે કુચ અસ્ખાબ ખરીદ કર શીર ચાંદકે મકાન પર ચલેગે.

મુલખેઝ—ભલા સાહેબ યેહ તો બતાવ કે ઇસ મુરદેકુ ક્યા કરોગે ચૌર કહાં રખોગે ? અમર ઝીન્દા હોતા તો બાતે કરતા, ખેલતા અપને ગોદીમે રહેતા, મંએ હમ્મેરાન હું કે ઇસ મુરદેકુ ક્યા કરોગે ?

હમઝાદખાન—અયે દોસ્ત ઇસ ફરેબસે તુ બેખબર હયે, મેરે સાત ચલ શીર અહવાલ માલુમ હો જાયેગા. (જાના દોનોકા)

બાબ દુસરા—પરદા ચૌથા.

પહેડી.

(ફુલચંદ શેઠ તથા આસપાસ તેના મુનીમો શોમચંદ, માણેકચંદ નેમચંદ તથા બીજાઓ બેઠાછે.)

ફુલચંદ—અલ્યા નેમચંદ, શોમચંદ ચીમ આવ્યો નથી, એ ચોં ગીયોશે ?

નેમચંદ—પેલા બોબીરાવ નવાબને તોં ગીઓશે, પેલા હારના રૂપીઆ લેવાને. તે હમણા આવવો જોઇએ, કોઇ કે.મ હોય તે બેલા-શક શેઠ મને કહો.

ફુલચંદ—કોઇ નહી કોઈ નહી, જા તુ તારી જગાએ બેશ.

(શોમચંદનુ દાખલ થવું)

કુલચંદ--કેમ અલ્યા શોમચંદ ઝોટલી બધી વાર ચોંગીઝોતોજે ?

શોમચંદ--શેઠ પેલા બેબીરાવ નવાબને તોં હારના રૂપીઆ લેવા ગીયોતો, અને તેને બીલીઆનના ચાર પાંચ થાન મંગાવેલાછે.

કુલચંદ--ચેટલા રૂપીઆ લઈ આવ્યો.

શોમચંદ--શેઠ પચીસ હજાર રૂપીઆ લાવ્યો છું (મેતાને) અલ્યા નેમચંદ બેબીરાવ નવાબના રૂપીઆ વીસ હજાર જન્મે કર, બે-કીનો શા ખાતે ઉધાર (મનમાં) પોંચ હજાર ઘેર મોકલ્યા.

(રામચંદર હમજાદખાન તથા ગુલખેર સાથે દાખલ થાય છે)

રામચંદર--શેઠ હી સૈદાગરલા દહા બારા લાખ રૂપીઆચા માલ પાયજે તીઆલા તુમી સોઈ કરૂન દીયા.

કુલચંદ--(સૈદાગરોને) આવો આવો શેઠ બેશો.

હમજાદખાન--બહોત અછા જનાબ, આપની બયેઠીએ. (બેસે છે.)

કુલચંદ--અરે કોઈ નહી કોંઈ શેઠ આપતો બેશો. કહો શેઠ તમે ચીમ આવ્યા છો અને તમારે શું શું લેવાનું છે, મને ઝટપટ જણાવી દો.

હમજાદખાન--બહોત અછા સાહેબ કહેતા હું. સુનો, હમારે બડે લડકેડી શાદી હયે કિસ લીયે બહોતસા અસબાબ હમકુ ખરી-દના હયે આપકા નામ બડા રુનકરે યહાં આવે હયે

શોમચંદ--ઠીકશે ઠીકશે બલે આવ્યા, શીરદાર આ કુણુ શે ?

હમજાદખાન--સાહેબ યે હમારા નૌકર હયે.

શોમચંદ--એનુ નોમ શું છે ?

હમજાદખાન--ઈરકા નાન જાફર મરાહુર હયે.

શામચંદ—અને શીરદાર તમારું નામ શું છે ?

હમઝાદખાન—સાહેબ હમારા નામ ખોદાબક્ષ જહાંમે મશહુર હયે

શામચંદ—હીકશે નોમતો બહુ મઝનતા છે. (દીલમાં) એવાં નોમતે

કુને રાખ્યા હશે, એક રેંડનો કાફર અને બીજો રેંડનો ખોદાબ-

ખશ, ચીમ શેઠ તમે આ બે મસલમાનને ઓળખ્યાકે ?

કુલચંદ—નારે શામચંદ તું ઓળખે છે કે ?

શામચંદ—અરે હું તો એના દાદાની દાદીના કુટુંબને ઓળખું છું,

બુઓ આ અહ્લાબખશ નો છોકરો ખુદાબખશ, અને આ

પેલા બકરનો બોઘ કોકર.

કુલચંદ—ઠેક ઠેક ઓળખ્યા, ચીમ શેઠ બોલો હવે શું શું માલ નીકાલું.

હમઝાદખાન—શેઠ કપડેતો હમે બહોત ઉમદે જ્યૌર અછે લેનેકે

હયે. મગર પહેલે યે કામ કીજે, હમારા લડકા રોરોકે બેઝાર

હુતા હયે. ઉસ વાસ્તે આપકે ઘરમે બુલા તો હોગા આપ

તકલીફ લેકે મુજકો દીખલાઇએ મંએ ખુદ જાકે ઉસ્મે સુલા-

તા હું. શીર આરામસે સૌદા કરેગે.

શામચંદ—યે શીરદાર અમેતો યોણીઆ છીએ એ તો તામુતના

દલાડામાં મશવમાન દુલા દુલા કરે છે.

ગુલખેડ—અયે મેતા તુ ઝુલેમે નહી સમજતા !

શામચંદ—નારે ભાઈશાબ હું દુલામાં નથી સમજતો.

ગુલખેડ—બયેર તુ સમજતા નહી તો મંએ તુજેહ સમજતા હું,

સુત તુમારે ગુજરાતી લોગોંમે અચ્ચેક સુઝાતે હયે ઉસ્કે તુમ

હ્યા કહેતે હો ?

શામચંદ—ઉસ્કો તો હમ હીચકા શાંગતા હોવીઆ ?

ગુલખેરૂ—તો એવકુક મંએબી પેહી કહેતા હું, તુબી મેરેકુ ઉલ્લુ માલુમ હોતા હવે.

શામચંદ—હેક હેક. શેઠ ઓપણા ઘરમાં પેલું છોકરાને હેંચોવાનુ શે કેની તે મોંગે છે.

કુલચંદ—તીઆરે ઇમ લશી મરની કે પોલણું, પોલણું,

શામચંદ—પોલણું ને શું ગેડ.

કુલચંદ—પોલણું તે ગોડાડા શોકરાને સુવાડવાનું.

શામચંદ—તીઆરે એમ કહોની શેઠ કે હેંચકો હેંચકો ચાલ અ-
લ્યા જાદર હેંડ મારી સાથે તને હેંચકો બતાવું.

(ગુલખેરૂનો હાત પકડે છે)

ગુલખેરૂ—ચલ દુરસે બાત કર હાત મત લગા ? હમારે સાહેબકા લડકા બેદાર હો જાયેગા ?

શામચંદ—ચીમ કોંઈ હમે દેડા બેડા છીએ કે શું, હમેતો વોણી-
આ છીએ વોણીઆ, ચોલ હેંડ મારી પાછલ હેંડ, અરે
રોંડના હેંડની ?

(ગુલખેરૂને ઘરમાં લઈ જાય છે ગુલખેરૂ છોકરાને સુવાડીને કહે છે)

ગુલખેરૂ—અયે મેહેતા તેરે શેઠકા મકાનતો બહોત અછા હયે !
પર ઓ ખીડકી કે પાસ ખીડીથી વોહ કોનથી મેહેતા !

શામચંદ—રોંડના એતો મારાં શેઠની અલી હતી.

કુલચંદ—અયે બનીએ અલી ક્યા ચીજ હયે કુચ ખાને કી હયે,
મુજકો ફરમાઇ એ ?

શામચંદ—રોંડના અલી એટલે બાયેડી, ખરેખર કોઈ ગધેડો છે,
આની જોડે મારું મેથું કાં ફોડું.

કુલચંદ—અરે હાં હાં ખીઈડી ખીઈડી.

શોમચંદ—અરે નહીં નહીં? આ રોડનો પથ્થરનો ભાઈ ભમરડોએથી મલ્યો છે, શાંભળ, જો જાણે મારા શેઠનો સસરા તેની છોકરી તે મારા શેઠ સાથે પરણી વી એટલે થઈ ચલી, હવે સમજ્યો? ગુલખેરૂ—અરે દીવાને ઉસ્કોતો હમ શાદીકા ચૈારત કહેતે હવે. શોમચંદ—તોરે મે પણ ઇમજ સાંગતા હો વીઆ, ને નકામાં માથા ફેડીઆ? (શેઠ પાસે જઈને) શેઠ શીરદારના છોકરાને સુવાડી આગ્યો.

કુલચંદ—ઠેક કર્યું ઠેક કર્યું. (હમજાદખાનને) બોલો શેઠ માતીના છડા, વાલીઓ, વેટીઓ, હીરાની વેટીઓ એ બધો સામાન તમારા દાબડામાં પેક કરો અને હવે શું લેવું તે કહો?

હમજાદખાન—અબતો કુચ ઉમદે પયેઝન નીકાલીએ.

કુલચંદ—અલ્યા શોમચંદ આ શેઠને બેગણુ જોઈએ છીએ.

શોમચંદ—શીરદાર બેગન જોઈતા હોયતો શોક બોલ વાલાને ઘેર જાઓ, હમે કોંઈ બે ગણુ વેચતા નથી.

ગુલખેરૂ—અરે બેવકુફ હમ અમીર લોગ અયેસે કુચ બેગન ખાતે હવે.

શોમચંદ—તારે તમે શું પથરા ખાતો છો?

ગુલખેરૂ—અરે ઉલ્લુ હમતો નાન ખટાઈ ચૈાર કપાળ ખીસ્કુટ, ખાતે હવે.

શોમચંદ—થુ: થુ: થુ: થુ: આ રોડનો શું ભસી મરે છે.

કુલચંદ—ચીમ ચલ્યા શું છે?

શોમચંદ—અરે શેઠ આ રોડનો એકું એકું બોલે છે, નાન ખટાઈ ને કવાબને, રોમ ! રોમ ! રોમ !

કુલચંદ—અલ્યા શોમચંદ તું ખાય છે કે શું?

શોમચંદ—અરરર રોમ, રોમ, રોમ, શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન, શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન. હમે એ ખાઈએ કે શું.

ગુલખેરૂ—અયે ગવારો કે ગવાર ?

શોમચંદ—તું ગોમનો કુંભાર મોડું સંભાળીને બોલ ?

ગુલખેરૂ—તો શીર ક્યા. હમારે સાહેબ તેરે પાસ પાંઉમે પહેનનેકે પયેઝન માંગ રહ્યા હયે. ઔર તુ કહેતા હયે કે બેગન, અયે પથરકે ભાઈ તેરે શેઠકે ઘરમે ઔરત હયે યા નહી ?

શોમચંદ—મારે શેઠને ઘેર કોડત નથી.

ગુલખેરૂ—ખુદા પનાહમે રખે ઈન બનીઓસે ? અયે મેહેતા તુમારે ગુઝરાતી લોગકી ઔરતાં પાંઉમે પહેનતે હયે ઊરકુ તુમ ક્યા કહેતે હો ? (ઈયેર કર) હાં હાં દેખ યે અઠાસીએ અઠાસીએ ?

શોમચંદ—અરે હારે હાં હવે સમજ્યો, ઝાંઝર ઝાંઝર, મારા શેઠની અલી પેહેરીને ઝમક ઝમક હેઊશે તે, ઠેક ઠેક, શેઠ ઈનેતો અઠાસીઆ જોઈએ છીએ.

ગુલખેરૂ—અહ્યા રોમચંદર પેલી તીજેરીમાંથી અઠાસીઆલાવતો ?
(લાવે છે.)

હુમનદખાન—(અઠાસીઆ રાખીને) પયેઝનતો હમને રખે અબ દોપટ્ટે કોઇ તોહફા દેખકે મંગવાઈએ ?

શોમચંદ—તોફા હમે વેચતા નથી, એતો શપારી વાલાને તોં જાઓ ?

ગુલખેરૂ—અયે અઝલકે બાડદાન તોહફામે નહી સમજા !

શોમચંદ—બાડદાન જોઇએ તો બંદરમાં જાઓ ?

ગુલખેરૂ—અયે બનીઆ કહાંતક મંએ તુજેહ સમજા !

શોમચંદ—અને હું પણ કહાં સુધી તોરી સાથે મારું મોથું ફોડું.

ગુલખેરૂ—સુન તોલકા કસે કહેતે હંચે કે બે ઉમદી વ ઊંચી ચીજ હો ! અબ સમજાકે નહી ?

શામચંદ—સમજે સમજે ઊંચી અભલાથી મોટી.

ગુલખેરૂ—અયે બનીઆ અબ સબ બાત છોડદે ચાર મેરે સાહેબ-કુ સીરપેચ ચાહીએ વોલ જટ દે દે ?

શામચંદ—(શેઠને) શેઠ એનેતો પોઘડી બેઠીએ છે, તેને એ લોક શીડપેચ ને મંદીસો કહે છે.

(મંદીસ આપીને આંકડો કરે છે)

ગુલખેરૂ—અયે મેહેતા મંએ તુજેલ પુછતા હું કે તેરે શેઠકી પહે-ડીમે સબ મહેતો ને લાલ પઘડી બંધી હયે ચાર તુને કાલી કયું બંધી હયે ભલા ?

શામચંદ—ઈમસે ભાઈશાબ કે અમારા શેઠનો બોપ ભરી ગીયો છે તેથી સોગ પાડ્યા છે.

કુલચંદ—અલ્યા શામચંદ આ શેઠનો આંકડો તૈયાર છે કે, આપી-ને રૂપીઆ ચુકાવી લે ?

શામચંદ—આંકડો પેપડો બધું તૈયાર છે, લો આ આંકડો. દશ લોખ, દશ હજાર, દશસો દસ રૂપીઆ દશ આના દશ પોષ થઇ, લો શીરદાર ચુકવી આલો ?

હુમજદખાન—શેઠ આંકડે મે કુચ ફરકતો ન હોગા મંએ તુમારે ચકીનપે યે આંકડેકા હીસાબ ચુકા દેતા, હું.

કુલચંદ—અરે સાહેબ એતો શું પાણુ હમારે તો ગાયકવાડ શરકાર સાથે એટલો તો વહીવટ ચાલે છે કે મહીને દહાડે આઠામાં આછો ચાર કરોડનો આંકડો થાય છે.

શામચંદ—ને સાહેબ યે આંકડો ચુકવવાને હું જાણી છું.

હમજાદખાન--અસ અસ મેહેતા, તેરે કહેનેપે ઝીર તેરે શેઠકે
ઈમાનપે મંએ હીસાળ ચુકા દેતા હું. (ગુલખેરકુ) જાકર યે
અસખાળ લેકે જાં ઝીર વો તીજેરીમેસે અશરશીઆંકી
થેલીઆં લેકે આ ઝીર યે અસખાળ વો સંદુકમે દાલકે રવાને
શહેરે ચાંદખીકે કરદે ઝીર અશરશીઆં લેકે જલદ આ

ગુલખેર--અહા સાહેબે મન, જાતા હું.

શામચંદ--શું શેઠ ઇનો નોકર રૂપીઆ લેવા જાઓ !

હમજાદખાન--શેઠ હમારા નોકર અશરશીઆ લેને ગયા તે
સહી પર તીજેરીકી કુંજી તો મેરે પાસ હયે, તો શીર અખ
મંએ ખુદ જાતા હું, ઝીર અશરશીઆં લેકે આતા હું. (જાય છે)

કુલચંદ--શામચંદ આ શીરદાર રૂપીઆ લેવા જાય છે.

શામચંદ--કોંઈ નહી શેઠ, ઇનો છોકરો ઝોપણા ધરમા છે, તે
રોડના છોકરાને મુકીને ચોં જવાના છે.

(કુલચંદનો છોકરો આવે છે)

કુલચંદનો છોકરો--બાપા બાપા ! પેલા શીરદારનો છોકરો પોર-
ણામાં મરી જાઓ છે !

કુલચંદ--અરરર શામચંદ હવે ચીમ કરી શું !

શામચંદ--અરરર શેઠ હવેતો મરી જઈ શું ! એ રોડનો આવશેને
એના છોકરાને મોંગશે !

કુલચંદ--શામચંદ હવે શું કરીશું ! (રડેછે એટલામા હમજા-
દખાન તથા ગુલખેર આવેછે) ઝો મારા બાપ એતો આવ્યા !

હમજાદખાન--શેઠ યેહ તુમારે રૂપીએ લીજાએ, ઝીર મેહેતેક
ભેજકે હમારે લડકેકો મંગવાઈએ.

કુલચંદ—(ધુજતો ધુજતો) શોમચંદ આ શીરદારને કહેકે ઈમ થીયું, ને બેચાર હજાર રૂપીઆ લેતો માંડી વાળ !

શોમચંદ—(ઠગને) અયે શીરદાર ઓમ આવા તમારો લાંકડો તો મરી ગીઓ હવે તમે કહો તેમ કરી આપું.

હમજાદખાન—(ગુસ્સેયઈને) ક્યા હમારા લડકા મર ગયા ! અયે મહેતા જલ્દ કહેદે કોને મારા ! નહીતો તેરી કમબખ્તી આઈ દેખ !

શોમચંદ—કમબખ્તી મારા શેઠની કે ઈને મારી નાંખીઓ છે, ને કમબખ્તી એની અલીની કે ઇના ઘરમાં છોકરો હતો મારી કમબખ્તી આવેતો મારી નાની અલી મારા નામના છાજ્યા ન લે.

હમજાદખાન—શેઠ હમારે લડકેકો ખુલવાઈએ.

કુલચંદ—(ગુપચુપ ઉભો રહેછે)

શોમચંદ—શીરદાર શાખ ઈને કેશરી પોક આલો નહીતો મેથી પોક આલો કે શરદી ગરમી બધુએ મટી જાએ ને વળી કોન પણ ઉઘડી જાયે.

હમજાદખાન—મેરે દીલમેભી મેહી તદખીરથી કચુંકે કમબખ્ત કુચ સુનતાહી નહી, ખુતકી તરાહ ખડા હયે.

શોમચંદ—(શેઠને મારેછે) મારા શેઠને મારતો ના, મારા શેઠને મારતો ના.

કુલચંદ—ઓ મારા બાપરે, હું તો મરી ગીઓ.

(નાશી જાય છે)

શોમચંદ—શીરદાર તમારો છોકરો મરવાનો તેતો મરી ગીયો, હવે કોઈ પાછો આવે તેમ નથી, વારતે તમે કહો તે હું આપું, ને હમારા શેઠને મોક કરો.

હમઝદખાન--અયે મહેતા મંઝે બહોત દીલગીર હું કે મેરા તુરે ચક્કમ ઇસ ફતીઆકો છોડકે ચલા ગયા ! અબ દૌલતકુ ક્યા કરે ! ચોલેમે ડાલું ! અફસોસ ! સદ અફસોસ !

શામચંદ--તમે રડો ના તમને રડતા જોઇને મોરી ઝોંખોમાં પાણી આવે છે ! ચાલો હવે હું તમારા છોકરાને બદલે બે લાખ રૂપીઆને બે વહાણુ આપું છું, અને એ ઉપરાંત મારા શેઠના ઘરમાં બીજી કાંઇ પુંજી નથી નહીતો તેપણુ તમને આપી દેત.

ગુલખેર--અયે મહેતા તુ હુંશીઆર વ અક્લમન્દ હયે, નહીતો એ કામમે તુમ સખ ફાંસી જાતે, ચલ અબ રૂપીએ ઔર જાઝ દે ? (ગુલખેર હમઝદખાનકો સમજતા હયે)

શામચંદ--હા ચાલો શીરદાર (લઇ જાય છે અને બે લાખ રૂપીઆને બે વહાણુ આપીને કાઢી મુકે છે)

બાબ દુસરા—પરદા પાંચવા.

રાસ્તા.

(ગુલખેરકા આના ઔર ઇન્તેઝારી કરતા હમઝદખાંકી.)

ઝખાની,

ગુલખેર--અયે માલેક માલેક ! મંઝે અપની મોરાદકો કબ પહેચુંગા ! મગર હમઝદખાંને તો ચેક બનીએકા ઘર મારા, ઔર દસ લાખકી દૌલત ચાંદકુ બેજી, અબ ચાંદ મુજસે કયું કર માલેગી ! મગર મેરે દીલે ખુલખુલકો ચે ઉમ્મીદ હયે કે ઉસ ગુલે ખુબીકો હર તરાહ અપને હમ આવોશ કરુંગા, પર હમઝદખાંકો ખીલે ઔર રસી લે આને બેજી થા અબ તક વોહ ક્યુંનહીઆયા ! (આના હમઝદખાંકા.)

હમન્નાદખાન—કીજીએ હુજુર આપકે ફરમાન મૈનુગળ બારા ખીલ
ઝોર રસી લેકે આયા હું, મુજેહ બતલાવ છરકો ક્યા કરોગે,
ઝોર કંહા ઠોકોગે, કીરકો બાંધોગે ?

ગુલખેરૂ—શાખાસ ખુબ કીયા, મગર તુ હમારે હુનરસે ગાફીલ
હયે, સુન મંએ જો કહેતા હું ઉસપર અમલ કરના. ઝોર ચુરતે
ચાલાક રહેના, કયું કે બાદશાહકે મહેલમે ચોરી કરના હયે.
ઝોર તદખીર મહેલપર જાનેકી મંએને યે તીકાલી હયે, જય
બાદશાહી મહેલકે દરવાજેપર બારા ઘટે બજેગે હરયેક ઘટેકે
સાત ચેક ચેક ખીજા મારકે બારા ખીલે તમામ કરકે બારા બજેતક
ઉપર ચડ જાના, જીસ દીવાનખાનેમે બાદશાહ સોતા હોગા હમ
જાયેગે મગર તુ હુશીઆરીસે રહેના, મંએ અપના કામ તમામ
કરકે શીર તુજેહ અપના હુનર દીખલાઈગા.

હમન્નાદખાન—(અલગ હોકે) તોબાહ ! તોબાહ ! મેરી ક્યા કમ-
બખ્તી આઈથી જો ઇસ ચોર મુંહજોરકે સાત યહાં આયા !
અફસોસ અયે ચાંદ યે મુસીબત તેરે લીયે સરપર ઉઠાના પડા !
ખયેર જો હોના હો હોગા, અગર સાત ઇસ ચોરકે ન જાઈગા
શર્ત તુટ જીયેગી, દસ લાખકી દૌલત દીઈ હુવી બરબાદ હોગી !
(ગુલખેરૂકે) અજા સાહેબ મંએબી ઈસ ફતકા કામીલ ઉસ્તાદ
હું, મેરા ફરેબ આપ દેખ ચુકે હયે, બે શીક અપના કામ તમા-
મ કરો.

ગુલખેરૂ—ભાઈ યે બનીઆકા ઘર નહી બાદશાહકા મકાન હયે,
ખબરદાર હુશીઆરીસે સાત ચલે આવ.

બાબ તીસરા—પરદા પહેલા.

મહેલ.

(બાદશાહ વઝીર બયેઠે હો, બાદશાહ અધ્યુનકી
પીનકમે કહેના)

ઝબ્બાની.

બાદશાહ—અયે વઝીર ઇસ વખત કોઈ તવાએફકે ખુલવા, તાકે
નાચ દેખે ઔર ગાના સુને ?

વઝીર—મહેલત ખુમ, અયે ચોખદાર જલ્દ બા ઔર ચાંદળીકે
ખુલાવા ?

ચોખદાર—અછા હુઝુર જાકે લે આતા હું.

(ચોખદારકા બના બાદશાહકા કહેના)

બાદશાહ—અયે વઝીર અખતક જલ્સા કયું નહીં શર હુવા ! ક્યા
આઇ ઔર ગાઇ ચલીલી ગઈ !

વઝીર—નહી નહી હુઝુર ચોખદાર ગયા હયે કોઇ દમમે લે આયેગા
(ચોખદાર લે આના ચાંદળીકે, ચાંદળી તરલીમ-કરકે બયેઠના)

બાદશાહ—અયે ચાંદ દેર ક્યા હયે કોઇ અયેસી ચીઝ છેડ કે દીલ-
કો લોટ પોટ કર દે ?

ચાંદળી—(તરલીમ બબલાકે ગાના.)

ઝીંઝોટી—હુમરી.

પરદેસન જુગતી લે ગઇ—તર્જ.

તુમ હો સુલતાન હમારે હમ હયે કુરબાન તુમારેજી—તુમ.

નહી તુમસા કોઇ આદીલ વેક સાં હયે હક ઔર ખાતીલ;

ચીલ્લાંએ ન કયું વો ખીચારેજી—તુમ હો.

કંઠી ખું હો કંઠી પર ચોરી, ગુરખા પે હવે ઝુલ્મો જોરી;
 કહેતે હંમે એ ચોરો ચીકારેજી—તુમ હો.
 હો અયેસે રઅધયત પરવર, કોઈ શાદ હવે કોઈ મુઝતર;
 કોઈ અયેશમે ઉત્ર ગુઝારેજી——તુમ હો.
 સખ શહેરમે હવે બેદાદી, હંમે “ઝરીઃ” સખ ફરીયાદી;
 અલ્લાહી એ મુલક સુધારેજી—તુમ હો.

(ગાના બંધ હોના. ચાંદખી પાન બનાના બાદશાહ
 પીનકમે કહેના.)

ઝખાની.

બાદશાહ—વઝીર ગાના બંધ કયું હુવા ?
 વઝીર—હુઝુરે આલી ચાંદ આપકે લીયે પાન બનાતી હયે !
 બાદશાહ—અયે ચાંદ પાન રહેને દે કોઈ હોરી યા હુમરી કહો ?
 ચાંદખી—(આદાબ બજાવકે ગાના)

ગરખા—ગોકલીએ લઇ ચાલો—તર્જ.

હોરી ખેલું કીન સંગ પીઆ ધર નાહી અપના—હોરી
 હાલત હમરી સુનોરી સખીયાં, બયેરન ભધ મોકો અંખીઆં—પીઆ.
 સંગકી સંહલીયાં ખેલે હોરી ઉબલે જનન મોરી—પીઆ.
 સોનેકી મોરી બની પીચકારી, હીરે જડાઉકી ભારી—પીઆ.
 ફાગુન ફલો સખ ફલોસે સજની, તડપ તડપ જાયે રજની—પીઆ.
 સખ રંગ શીકો પીઆ બીન ગહેના. ના પહેનુ જોઈરી ગયેના—પીઆ.
 બહાર પીઆ બીન જોબનકી જાતી, ઉબલ ઉબલ રહી છાતી—પીઆ.
 દર્સકો તરસત અંખીયાં હમારી. અબ આકે મરૂં મંએ કટારી—પી.
 (બાદશાહ પીનકમે હોશમે આકે તારીફ કરના)

ઝખાની.

બાદશાહ—વાહી વાહ ક્યા ગાના !

બયેત.

ક્યા ખુબ ગાના ગાકે સુનાઇ હયે ખુશ ખીસાલ;
અરમાન જોયે રખતી હો કરદુંગા મંએ નેહાલ.

ઝખાની.

વઝીર—જહાંપના મંએ દર્યાફત કરતા હું. (ચાંદળીકુ) અયે ચાંદ
બાદશાહ હમારે બહોતહી ખુશ હો જમ્મેસે બાહરે હો ગયે, અબ
તેરા જી ચાહેસો માંગ લે ઇસી વખત દીલકી મુરાદ ખર આયેગી.

ચાંદળી—અયે હુઝુરે આલી યે લૌંડીકે ગાનેસે તમામ માફરીલ
ખુશ હુવી. ઐર તાદસાનો આફરીકા તાજ ઇસ ખાકસારકે
સરપર રખે યેહી દૌલતે અઝીમ બસ હયે, રૂપીયા ક્યા ચીઝ હયે!

વઝીર—(બાદશાહસે અઝ કરના) અયે સુલતાન વાલા શાન જોકે
ખીયાલે મુબારકમે આવે સરફરાઝ કીજીએ ઈન્આમ દીજીએ,
યેહ હર તરાહ આપકી લૌંડી હયે.

બાદશાહ—અયે વઝીર અપને ખજાનએ આમેરાસે કયે હઝાર
તોડે અશરેફીયોંકે ઇન્આમમે દે ? ઐર મંએ અપને ગલેકા હાર
ખરાયે યાદગારી દેતા હું. (ચાંદળી આદાબ બજા લાકે ઇન્આમ
લે જના બાદ જના સબકા, બાદશાહ કહેતા સાકીસે)

બાદશાહ—અયે સાકી મહેલકે દરવાઝે સબ બંધ કરદે ? અબ
મંએ સોતા હું તુ હુંશીઆર રહેના ?

સાકી—બહોત ખુબ ખુદાવન્દ હુકમે આલી બજા લાતા હું, આપ
આરામ ફરમાએ યેહ યુલામ ચૌકી કરેગા.

(બાદશાહકા સો જના સાકી ચૌકી દેના, હમજાદખાન ચૌર
ગુલખેરકા દાખેલ લેના ચૌર કહેના)

ગુલખેર—સુન હમજાદખાન તુ યહાં ખમુશ ખડા રહો જળ્ય મંએ
તુજેહ ઈશારા કરે, તુ ઉસી દમ આના, અબ ઈસ મહેલમે સી-
વાયે સાકી ચૌર કોઇ ચોકીદાર નઝર નહી આતા.

બાદશાહ—(પીનકમે કહેના) અયે સાકી હુકા લાવ ?

સાકી—જનાબ લીજાએ તૈયાર હયે. (સાકીકા હુકા દેના)

ગુલખેર—અયે હમજાદખાન અબ યે તદખીર કરતા હું, યેહ જો
સાકી હયે ઈસ્કુ મારકે ખુદ સાકી બન જતા હું.

બાદશાહ—સાકી ધરમે આગ નહી, જાઓ જલ્દ આગ ચલમપર
ચડા લાવ ! આજ મુજેહ નીન્દ કયું નહી આતી !

ગુલખેર—(અલગ હોકે) નીન્દ નહી આતી તો તુમારી કમખખતી
આઇ ?

સાકી—બહોત ખુબ (સાકીકા જના, ગુલખેર પીછે જાકે સાકીકા
ગલા ઘુંટકે માર દાલના, આપ સાકી હો ચલમ લે આના.)

ગુલખેર—લીજાએ સાહેબ આગ ચડા લાયા હું.

બાદશાહ—લાયા ! અછા ! અયે સાકી મુજેહ નીન્દ કયું નહી
આતી આજ ક્યા હો ગયા ! કોઇ કીરસા યા કહાની કહો કે જીરકુ
સુનતેહી મુજેહ નીન્દ આ જાયે ?

ગુલખેર—બહોત ખુબ હુઝુર કહેતા હું, સુની એ, યેક બાદશાહ
ખુશબાશ અપને મહેલમે મુજરા સુનકે સો ગયા ઈતનેમે નાગહાં
યેક ચૌર યેક નૌકર બારા ખીલે દીવારમે ઠોક કર મહેલમે દાખેલ
હુવે, જળ્ય દેખે બાદશાહકે પાસ યેક સાકી સીવા ચૌર કોઇ હા-
ઝર ન થા, બાદશાહ જળ્ય સાકીકો હુકા ભરને ભેજ તો વોહ

ચોર સાકીકે પીછે જાકે હિસ સાકીકા ગલા ઘોંટ માર દાલા,
આપ ખુદ સાકી બનકર બાદશાહકે ખીદમતમે હાઝરે હુવા,
જાળી બાદશાહકે નીન્દ નહી આતીથી હિસ બાદશાહને સા-
કીસે અપને કહા યે સાકી કોઇ કીરસા કહો તાકે મુજેહ નીન્દ
આ જાએ. (બાદશાહ ગભરાકે ઉઠ બયેઠકે કહેના)

બાદશાહ—હાં હાં ! અયે સાકી ક્યા યે હમારાહી બરાબર અહ-
વાલ માલુમ હોતા હયે ! જો તુ કીરસા બ્યાં કરતા હયે !

ગુલબેર—નહી નહી હુઝુર યે કહાની હયે જો મંએ સુના હું, આપ
ક્યું ગભરા ગયે, આપ બે શીક આરામ કરે, મંએ નીગાહબાની
કર રહા હું.

બાદશાહ—અચેર મે કહાની હયે, મંએ સમજના કા મેરાહી અ-
હવાલ હોગા !

ગુલબેર—સુનીએ જનાબ જાળ વોહ બાદશાહ યે કીરસા સુના
ગભરાકે ઉઠ બયેહા, ચૈાર શીર સમજકે પડા રહા બાદ વોહ
ચોર જો સાકી બના હુવાથા હિરને ક્યા કામ કીયા કે જો સંદુક
જવાહરસે ભરા હુવા બાદશાહકે પલંગકે નીચે ધરાથા, ઉહા લે
ગયા ! (બાદશાહ ગભરાકે ઉઠ બયેઠના ચૈાર સંદુકકો દેખના
પલંગકે નીચે)

ગુલબેર—હુઝુર આપ ક્યા દેખતે હયે ?

બાદશાહ—અયે સાકી મેરાબી સંદુક જવાહરસે ભરા હુવા મેરે
પલંગકે નીચે મૌજુદ હયે ! મંએ સમજકે યેહી સંદુક લે
ગયા ! તોબાહ તોબાહ ! યેહ તો મૌજુદ હયે.

ગુલબેર—હુઝુર યેહ કહાની કહેતા હું આપ ક્યું ગભરાતે હો !
(બાદશાહકા સોજના) સુનીએ હુઝુર શીર ક્યા હુવા, ક્યા આંખ

લગ ગઈ ! હુજુર સુનીએ ! શાયેદ સો ગયે ! અબ અપના કામ
કરના ચાહીએ ! (હમઝદખાનકુ ઇશારેસે ખોલાના ઐર સંદુક
ઉઠાકે દેના, ઐર જના દોનોકા)

ખાબ તાસરા—પરદા દુસરા.

રાસ્તા.

(ફક્કડ યાને માઅશુકે ચાંદબી લીયાસ વાહીયાત પહેનકે આના
ઐર ગાના પુરાઈએ ચાંદબીમે)

કહયાન—ગજલ.

તફકા હોતા હયે અયેસાબી ગુલનદામ કંલી-તર્જ.

ફક્કડ—જના હયે ચાંદકે ઘર પર વલે હુંશીઆરીસે;
માલ ખા જાઈગા ઉરકા સબી અમયારીસે—જના.
ખેવફા રંડીયાં હયે ઉનમે વફાઈ હયે કંલા;
ઉનકે આશક જો હુંવે મરતે હયે ખીમારીસે—જના.
ચાંદબી ખેસવા હયે નામકા ફક્કડ હું મંએ;
અપના મતલબ મંએ નીકાલુંગા ખઅરદારીસે—જના.
ઐર ગુલખેર હયે હમઝદખાં હયે ઠંગ મશહુર;
દોનો ઉરકે લીયે મર જાએગે લાઆરીસે—જના.
દામમે ચાંદકે ન આઈગા મંએ ફક્કડ હું;
ઉરકી દૈઝત સબી લે લંઈગા દીઝદારીસે—જના.

ખાખ તીસરા—પરદા તીસરા.

દીવાનખાના.

(ચાંદખી ખીઆલે ફક્કડમે બચેઠના ઈતનેમે આના ફક્કડકા.)

ઝખાની.

ચાંદખા—આઘયે આઘયે મેરે ફક્કડ મંએ તેરાહી ઇન્તેઝાર કર રહીયી ?

ફક્કડ—હાં હમ સદા રહેતે હંયે અક્કડ. કહીએ હુઝુર તખીએતતો અઘી હયે ?

ચાંદખી—હાં જનતે મન મંએતો અઘી હું, આપકી તખીએતકા અલવાલ કહીએ.

ફક્કડ—મંએલી મઝેહમેં હું, મગર આપને જો ઇન્તેઝારી કીયા બગ્ત હયે, મગર મંએલી જો કરાર થા. તુમસે આ મીઝા અયે ચાંદ મુજેહ મેરે પીદરકા બડા ખઓફ હયે, ઈસ લીયે મેરા આના કમ હોતા હયે.

ચાંદખી—અયે મેરે પીઆરે આપ અપને ઘરકુહી ન જઈએ, હ-મેશા યહાં રહો મંએ આંખોસે આપકી ખીદમત કરે, યે મકાન મેરા નહી આપકા હયે.

ફક્કડ—અયે ચાંદ ખયેર દેખા જાયેગા, મગર દીલ ચહાતા હયે કે તેરી શીરી ઝખાનસે કુચ ગાના સુતુ !

ચાંદખી—અયે જાની દીલો જાનસે સુનાતી હું સુનો ?

કહ્યાન—ગજલ.

મુસ્તફા લાઇ દીલઆરા મેરા જી જાનતા હયે—તર્જ.

હીજમે તેરે પીઆરે મેરી જાં જાતી હયે;

રશ્કે ગુલ હયે તેરી તસવીર મુજેહ બાતી હયે—હી.
 ચએન દીલકુ નહી જીસ દીન તુ હુવા મુજસે જુદા;
 સંએકડો રન્ને અમલ જાન મેરી પાતી હયે—હી.
 રખ હયે ગુલ ગુન્યા દલન દાંત હયે મોતીકા લડી;
 દીલે આઘનાપે બીજલીસી ચમક જાતી હયે—હી.

જુલા--ગજલ.

સંભાલો તેગ અદાકો ઝરા સુનોતો સહી--તર્જ.
 ચમન હયે અબ્દ હયે પીઆરે ઝરા સુનોતો સહી;
 ઉડાયે આદાકશિકા મજાહ સુનોતો સહી--ચમનમે.
 ન હોગા કોઇ ઝમાનેમે આપકે માનીદ;
 ન ખુદમે હયે કોઈ દુસરા સુનોતો સહી--ચમનમે.
 તેરી જુદાઇમે બીમાર થી મંએ અયે ફક્કડ;
 કે તેરે આનેસે પાઇ શદ્દા સુનોતો સહી--ચમનમે.
 કે મુજે મરતે હયે હમજદખાં વ ગુલખેર;
 કર ક્યા તુમસે મેરા દીલ લગા સુનોતો સહી--ચ.
 ન આતે આપ અગર મેરી જાન જાતીથી;
 ન આતે આપતો આતી કઝા સુનોતો સહી--ચમ.
 (બાહરેસે ગુલખેરકા આકે આવાઝ દેના ચાંદબીકા ગાના બંદ કરના.)

ઝબાની.

ગુલખેર--અયે ચાંદ ચાંદ દરવાઝા ખોલ ?

ચાંદબી--હાંજી હાં ખોલતી હું.

ફક્કડ--(ગભરાકે) અયે ચાંદ ચે કોન હયે ! જો પુકારતા હયે !

ચાંદબી--અયે જાન જાન કયું ગભરાતા હયે, ઓ તો મેરા સેઠ

ગુલમેર હયે. મંએને તુમસે કહીયી કે દૌલત લેને ગયા હયે, શાયદ દૌલત લે આયા હોગા.

ફકકડ--અયે ચાંદ બરાયે ખુદા મુજેહ યહાંસે કંહી નીકાલ દે નહી તો કંહી છુપાદે. તોબાહ ! તોબાહ ! મુશ્ત મારા જાગીગા.

ગુલમેર--અયે ચાંદ દરવાજા ખોલ ક્યું નહીં ખોલતી, ક્યા હુવા જરૂદ ખોલ ?

ચાંદબી--આતી હું જી આતી હું, ખોલતી હું, (ફકકડકે) અયે પીઆરે તુ થેક કામ કર થેહ ચાદર લે આપને સરપર ઓડકે થેહ ચક્કી પીસને બયેઠ જા, મગર ગલરાના નહી, દેખતો મંએ ઇન દોનોકા ક્યા રાસ્તા કરતી હું.

ફકકડ--તોબાહ ! તોબાહ ! અયેસી આશકીકા ખાના ખરાબ હો, યે ચક્કી પીસને બીઠાઇ ? ક્યા કરના ખચેર ! (ફકકડ ચાદર ઓડકે ચક્કી પીસને બયેઠ જાના ચાંદબી દરવાજા ખોલકે કહેના ગુલમેરકે)

ચાંદબી--અયે દીલદારે મન આઇએ, આઈએ, મંએ કબસે તુ-મારી રાહ દેખતી બયેઠી હું.

ગુલમેર--(ખદ્દા હોકે) ક્યું ચાંદ દરવાજા ખોલને ઇતની દેર હુઇ ?

ચાંદબી--(આંખે મલતી મલતી કહેના) અયે મેરે પીઆરે મંએ તેરેહી ખીઆલમે બયેઠી બયેઠી આંખ લગ ગઇયી કે ખુબીએ કીસ્મતસે આપને આવાજ દી મંએને ફૌરન દર ખોલ દીયા શીર દેર ક્યા હુવી ?

ગુલમેર--અયે ચાંદ મંએ બહોત દુરસે આયા હું ભુકમી નેહાયત હયે, કુચ ખાના તૈયાર હો તો જરૂદ લે આ ?

ચાંદળી--અયે અઝીઝ સબ કુચ તૈયાર હયે. મગર ચેહ તો બતાવ

કે મેરી શર્તકે મૌબુબ દૌલત તુમ દોનોમેસે કીસકી ઝીયાદા હયે?

ગુલખેરૂ--અયે જાની ઝીયાદા દૌલત તો ચે બન્દા લાયા હયે, મંએ

ચોડાસા ખાના ખા હું તુમ ઇમ્તેહાન કર લેના.

હુમ્મનદખાન--સચ હયે સચ હયે અયે ચાંદ ઝીયાદા દૌલત ગુલ-

ખેરૂકી હયે.

ગુલખેરૂ--અરે ઇસ્કી ક્યા મકદુર જો મેરી બરાબરી કરે?

કહ્યાન--મસનવી.

રાજા હું મંએ ક્રામકા ઈન્દર મેરા નામ--તબં.

ચાંદળી--તેરી દૌલત હયે ઝીયાદા મેરે ગુલખેરૂ સનમ,

મેરે ખાતેર અયે પીઆરે તુ ઉદાયા ચે સીતમ;

ગુલખેરૂ--તેરે ખુદ્દેને અયે જાની મેરા દીલ છીનલીયા,

દામે ઉદ્દતને તેરે દીલકુ મેરે કયેદ કીયા;

ચાંદળી--અયે મેરે જાન બસ અરમાન બર આઈ મેરી,

શાદ રખ દીલકુ તેરે લૌંડી હું અબ મંએ તેરી;

ગુલખેરૂ--તેરે નયેનોને અયે જાની મુજેહ દીવાના કીયા,

પર મહોબ્બતકા તેરે મંએને ન ચેક જામ પીયા;

ચાંદળી--મેરે ગુલખેરૂ તુજેહ હાર ગલેકા મંએ કરં,

મીઠી બાતોંપે તેરે જાન મેરી કુરબાન કરં;

(હુમ્મનદખાનકુ કહેના)

મીઆ છે પાંચ ગીનો આપકા અબ કામ નહી,

બાત ચે શર્મકી હયે મુજપે કુચ ઇદઝામ નહી;

હુમ્મનદખાન--કીસ લીયે જાગીઆ મંએ ચાંદળી તુ કહેતો ઝરા,

ચે તેરે ચોરકે સીનેપે રહુંગા મંએ ખડા;

ચાંદખી—નકે બાહર હો ખડે છોડદો ડિલ્લી તકરાર,

મેરે ગુલખેરૂ સીવા ગયેરકી ક્યા હયે દરકાર;

હુમજદખાન—દીયા દસ લાખકી અયે ચાંદ દૌલત તુજકો,

બેદયા કહેતી ચત્રે જાઓ હયે ઘરસે મુજકો;

ચાંદખી—મેરે ગુલખેરૂકે હમ રાહ મંએ કાઢુંગી દીન,

પરી ચેક પાનકી હે લેતી હું દસ લાખ મંએ છીન;

હુમજદખાન—એ વફા હો ચુકી આપર મુજેદ બીગાના કીયા,

લેકે દૌલત મેરી દસ લાખકી દીવાના કીયા;

ચાંદખી—દરમા દસ લાખકા નૌકર તો મેરે પાતે હયે,

તેરે જયેસે તો બહોત ઘરયે મેરે આતે હયે;

હુમજદખાન—ખુન ચડા આંખોમે અબ દોનોકી હુંગા મંએ જાન,

ઔરબી કહેતા હું અયે ચાંદ મેરી આત તુ માન;

ગુલખેરૂ—બસ મીઆ ખુબ કહા બન્દ ઝખાં કર તેરી,

સેઠ મંએ ચાંદકા ઔર ચાંદ હયે સેફાની મેરી;

બયેત.

હુમજદખાન—અયે ચાંદ લેકે દામ ફસાના લલા નહી;

હયે હયે મેરે જીગરકો જલાના લલા નહી.

ઝખાની.

ગુલખેરૂ—અયે ચાંદ ચાંદ બસ જાને દે અબ ઝીયાદા ઇસ્કુ સતાના

ખુબ નહી, ચન્દ રોઝ ઇસ્કુ યહાં રહેને દે, બાદ ખુદબખુદ ચલે

જાયેગા.

ચાંદખી—આપકી ખુશી હોતો રખ્યો મંએ તો ના ખુશ હું, મેરી

મરજી નહી.

ગુલબેરૂ—અયે ચાંદ જાળ તુહી નાખુશ હયે, તો યહાં કોન રાજી
હયે, કયું સાહેબો યે ક્યાળમે હરૂંડી કાયકુ હોના? અયે ચાંદ ખ-
યેર જાતેદે પર મુજેહ ભુખ લગી હયે કુચ લે આ તાકે ખા લુ?!

ચાંદબી—અયે પીઆરે બયેડીએ મંએ ચાલી જાકે શરબો ક્યાળ
લે આતી હું.

હુમઝાદખાન—અફસોસ! આખર મંએ ના મુરાદ હુવા!

અખીયાત.

ઝરકી ચાહત ઝરકી ઇઝઝત ઝર ન હોતો ખવાર હયે,
હર જગાપર દેખો યારો ઝરસે બેઝા પાર હયે;
ગુલબેરૂ—મીઠી બાતોંપર ન માઅશુકોંકે તુ દીલકો લોલા,
તુજકો ક્યા કહેતી મીઆં વોહ ઝરકુ કહેતી યાર હયે;
(ચાંદબી શરાબમે ઝેર મીઠાકે લે આના આર કહેના)

અખીયાત.

ચાંદબી—(યેક બાઝુપે)લાઇહું મંએ યેક શીશા ભરકે ચેહઝેરીશરાબ
ઐાર પીલા દોનોકો ઈનકી ઝીંદગી કર હું ખરાબ,
(ફક્કડકુ બતલાકે કહેના)

મંએ હું આશક ઇસ જવાંપર ઐાર ચેહ મેરા યાર હયે,
માલો દૌલતકી મુજેહ હરગીઝ નહી દરકાર હયે;
દોનોકો યેક યેક પીલાકર જામ કર દેતી હું કામ,
અયેશ ઇસ ફક્કડસે મંએ કરતી રહુંગી સુઝહો શામ.
(ચાંદબી જાકે દોનોકે દરમીઆન ખ્યેઠના.)

ઝખાની.

ગુલબેરૂ—અયે ચાંદ શીશા વો સાગર મુજેહ દે તાકે મંએ સાકી
હો અપને હાતોંસે શરાબ ભર ભરકે તુજેહ પીલાજી?

ચાંદળી—અયે મેરે પીઆરે ગુલખેર ખાદે મુદત આપ ઇસ કનીઝકે
મકાનમે તશરીફ લાયે હો ચાહીયે કે મેઝબાં મહેમાડી ખાતર
દારી કરે, મંએ અપને હાતોંસે ભરભરકે પીલગીંગી, આપકો
ન દુંગી, (જામ ભરકે કહેતા) લીજીએ મહેરખાન ?

ગુલખેર—હાં હાં મેરી જાન (જામ હાતમે લેકે) વાહ વાહ ! ક્યા
મજેહદાર જામ હયે ! યે શરાબે નાખ હયે !

૫ કકડ—(પીસ્તે પીસ્તે) પીતેલી તેરા ખાના ખરાખ હયે, કબસે
પીસના પીસ રહા હું, કે મેરે હાતોંમે છાત્રે પડ ગયે તોખાહ !
તોખાહ !

ચાંદળી—લીજીએ મહેરખાન યે દુસરા જામ, પુર બ્યાલામ હયે,
ઇરકે પીનેસે કીસ્સા કોતાહ ચૈઆર કામ તમામ હયે.

ગુલખેર—બસ બસ જાન અખ મુજેહ. બસ ! હમજાદખાનકું દે ?
હમજાદખાન—નહી નહી અયે અઝીઝ તુજેહ ચાંદકે સરકી કસમ
હયે તુહી નઓશ કર ?

ગુલખેર—અયે ચાંદ ઇધર લા મંએ હી પીતા હું. કે હમજાદખાન
તેરે સરકી કસમ લેતા હયે, વાહ વાહ યે વસ્ત્રકી શરાખ હયે !

રોઅર.

ગર યાર મંએ પીલાયે તો શીર ક્યું ન પીજીએ;
ઝાહુંદ નહી મંએ શેખ નહી કુચ વલી નહી.

૫ કકડ—ક્યા યે વસ્ત્રકી શરાખ ! અયે નાદાનો ખરાખર હોગા દો-
નોકા ખાના ખરાખ !

ચાંદળી—અયે મેરે યાર હમજાદખાન લો તુમજી યેક જામ પીઓ !
મુજેહ ક્યા વાદ કરોગે ?

હુમજાદખાન—હાં હાં જાને મન હાં વેહ કીસ્કુ મએસ્સર હોગા !
(જામ લેકે પીના.)

ફક્કડ—અબ દેખો વે ઠગ પીતા હવે ઐર વોહ ચોર મુહ જોર
મરતા હવે.

(ગુલખેર ગીરતે ગીરતે કહેના)

ગુલખેર—અયે ચાંદ તુ કયેસી ખરાબ શરાબ પીલાઈ, ચેહી વરલ-
કા જામથા ? નહીં નહીં માલુમ હોતા હવે કે ઝહેરે પુર આલામ થા

હુમજાદખાન—અયે ચાંદ આખેરશ તુને બેવફાઈ કી ! લાનત હવે
તુજપે ઐર તેરી ચારીપે ! કે મેરા દમ આખેર હોતા હવે !

ગુલખેર—અયે જફાકાર મફાર ! સંગદીલ બેવફા કાતીલ ! ખાક
પડે તેરી આશનાઈ પર ! (ગીરજના)

ચાંદબી—અયે જનાબ કયા હુવા ક્યું ગભરાતે હો ? લો ઐર ચેક
જામ નઓશ કરો ? ગમે દુનીઆ ફરામુશ કરો, ઝગડા ફેસલ
હો જાયેગા, લોજી લો ઐર થોડી શરાબ.

ફક્કડ—હાં હાં ચાંદ કરદે ઈનકા ખાના ખરાબ, જાબ ચે દોનો મર
જાયેગે તબ મંએ મજાહ કરંગા, ચક્કી પીસ્તે પીસ્તે મેરે હાત
ઠગ ગયે, દેખો ચારો હાતોંમે છાલે પડ ગયે !

ગુલખેર—અયે બેવફા મેરા દમ લબોપે આયા ઐર તુ કહેતી હવે
લો ઐર પીઓ ?

ખયેત.

બે સુરવત બેવફા તુ બેહયા મફાર હવે;

દીલ લગાયા છસને તુજસે ઉરકી તુ ખુખાર હવે.

(દોનો મર જાતે હવે)

અળીયાત.

ચાંદળી—(ફફડકુ) શીતાળી ઈધર આ મેરે ચાર મસ્ત,
તેરે હાતમે દેતી હું મંઝે અપના દસ્ત;
રહે તા કીયામત યે ઉદ્દત તેરી,
મેરે પર હમેશા મહોખ્ખત તેરી;
નહી ગએરસે મુજકો કુચ કાર હયે,
મંઝે તેરી હું ઔર તુ મેરા ચાર હયે.

ફફડકુ—સુન અયે ચાંદળી તુ વફાદાર હયે,
હકીકતમે મુજપર તેરા પીઆર હયે;
મગર કઓલ દે મુજકુ યે મહેલેકા,
ન કરના કબી મુજસે અયેસી દગા.

બરહુન્સ—ગજલ.

ગર હમને દીલ સનમકુ કીયા શીર કીસીકુ કયા—તર્જ.

ચાંદળી—તુજસે દગા કર્તો મેરે જાનકી કસમ;
હરદમ રખુંગી ચશમેમે ધમાનકા કસમ—તુજસે,
અયે ચાર તેરે વાસ્તે દોનોકી જાન લી;
તુ હયે અઝીઝે જાન મેરી જાનકી કસમ—તુજસે.
દીલદાર તુ હયે તુહી ગલેકા હયે મેરે હાર;
ખુલખુલ હું તેરી રોઝએ રીઝવાનકી કસમ—તુજસે
દદાંપે સદકે ગૌહરો મોતી હઝાર બાર;
લખ પર નીસાર લાલ હયે મર જાનકી કસમ—તુજસે.

ઝખાની.

અયે મેરે રાહતે જાં મંઝે તુજપે કુરબાં હું ચલ આ, બસ બેં

ખૈફો ખતર અયેશો અશરત કર, યહાં બયેક જા મંએ
શરાબો કબાખ લે આતી હું. (ચાંદળીકા જાના)

ફક્કડ—(ખુબ ખીચાર કરકે) બહોત અછા, મગર અયે ફક્કડ ખુબ હુશી
આરીસે રહેના, નહીતો દેખ લે તેરીબી યેહી હાલત હોગી ! અફ-
સોસ ! ઈસ ખેરહમ સંગદીલને મેરે રૂબરૂ યેહ દોનો ખીચારોંકી
જાન પુર અરમાન લી ! ક્યા અજબ હયે કે તુજસેબી યેહી સુલુક કરે
ક્યું કે ચાંદ બડી મફાર ઔરત હયે ઈસ ઠગને દસ લાખકી
દૌલત દીયા ઔર ચોરસે ખેશુમાર મહોબ્બત થી, દેખ અયેસી
મહોબ્બત કરનેવાલે ઔર દૌલત બી દીયે, મગર યે રંડી બદકાર
સખ લુલકે બેવફાઈકી, અયે ફક્કડ અખ તુ હુશીઆર હો જા,
ક્યા ઈસી દગાબાઝ રંડીસે આશનાઈ ન કરના અગર કરેગા
પચતાના હોગા !

અખીયાત.

દીલ ઉસીકું દીજીએ દીલકી જીસે દરકાર હો,
બા મુરવ્વત બા વફા હો ઔર નેક અતવાર હો;
બેવફા ઔર બેહયાકો દીલ ન અપના દીજીએ,
ખેમુરવ્વતસે ન હરગીઝ આશનાઈ કીજીએ;
બે રહમ કાતીલ યે કયેસી હયેગી રંડી દેખીએ,
અપને યારોંકો અબી મારા હયે રંડી દેખીએ.

ઝખાની.

બસ યેહી તદખીર બહેતર હયે કે ઈસ ખન્જરસે ઉસ કાહબાકા
કામ તમામ કરે, ઔર સખ દૌલત લે અપને ઘર સીધારે, ક્યું
કે અયેસી ખુબાર બદકાર રંડીકો કલ કરના અઝાબ નહી,
બલકે સવાબ હયે ! (ચાંદળી શરાબ લેકે આના)

ચાંદબી—ચલીએ આઈએ આઈએ, મેરે ફક્કડ યે શરાબો કબાબ
નૌશ કર અયેશો અશરત કરે.

ફક્કડ—(ખદા હોકે) ચોલેમે દાલ તેરે કબાબકો ઔર આગ લગા
તેરે શરાબકો ! હયે હાત સદ અફસોસ ! અયે કમઅખત બદ-
ખત તુફ હયે તેરી ઉલ્ફત પર ઔર લાનત હયે તેરી મોહોખત
પર ? બે શર્મ બે હયા ચલ દુર હો ?

ચાંદબી—કયું કયું પીઆરે કહો મુજસે અયેસી કયા ખતા હુઈ
જો તુમ અયેસા ખદા હો, ખુદા ખયેર કરે !

ફક્કડ—અયે બદકાર મકકાર તેરી સુરત મુજેહ ન દીખા ?

અખીયાત.

અયેસી આરતસે ન ઝીન્દાર મોહોખત કરના,
બલકે ઉલ્ફતકે એવઝ ઉરપે હયે લાનત કરના;
રંડીયોંકી તો સબી હાલસે હોગે માહેર,
વર ન સમજે હો તો યે હાલ હયે દેખો જાહેર,
બે વદા હોતી હયે ઈસ તરહસે ખાકે ધનમાલ,
આખેરશ ઉનકાબી ઈસ તરહસે હોગા અહવાલ;
સાહેબો ગઝોરસે કરના મેરે બાતોંપે ખીઆલ,
બેસ્વાકા જો કરે ઇશક વો હોગા પામાલ.

ઝખાની.

ચાંદબી—બસ બસ અયે જાની મુજેહ કયું નાહક સતાતે હો, ઔર
બદનામીકા ટીકા મેરે માથે લગાતે હો ! મંએને તુમારા કયા બી
ગાડી, કોનસી દૌલત ઉજાડી, ઝરા બયાંન તો કરો, વાહ વાહ !

મંએ તુમપર મરતી હું ચીર જન કુરબાન કરતી હું મગર આપ
એ ધમાન હો બદલે વફાકે જફા કરતે હો !

ફફકડ—(હાતમે ખન્જર લેકે) દર હો અયે નાપાક ખખરદાર
કે તુ મેરે જીસ્મકુ હાત ન લગા, તેરી દોસ્તીસે મંએ દર ગુઝર
તોખાહ તોખાહ કરતા હું, તુજસે દરતા હું, ખચેર અખ તુ કંહા
જાયેગી, તુજેહ મારના સવાખ હયે ! (ચાંદબીકુ મારકે ગાતા)

જીલા—ઝીંઝોટી.

કયેસીરે ઝલક ખતલાઈ—તર્જ.

ફફકડ—દીલરખા કીસકી યે બેસવા હયે;
બેવફા બેવફા બેવફા હયે—દીલરખા.
ઈન બેસવાઓસે દીલકુ લગાના;
દેખો અયેન ખતા હયે ખતા હયે—બેવફા.
દૌલતબી દેકે મારે ગયે હયે;
ખશકકી યે સજા હયે સજા હયે—બેવફા.
યારો બચો તુમ ફરેઓસે ધનકે;
પુર દગા પુર દગા પુર દગા હયે—બેવફા.
કહેના “ઝરીફ” કા માનો નહીતો;
યેહ તુમારી ખતા હયે ખતા હયે—બેવફા.

મેહેતા જમનાદાસ ભગવાનદાસની કુંઠ્યે પ્રગટ કરેલાં પુસ્તકો.

શાળોપયોગી પુસ્તકો.

૩. આ. પૈ.

સેન્ડફર્ડ મર્ટનના મિનિંગ (૧૫૦ પાનાના)...	...	૦—૧૨—૦
રાયલ સ્કુલ પ્રાથમરના મિનિંગ...	...	૦—૪—૦
રાયલ રીડર નં ૧ લાના મિનિંગ...	...	૦—૬—૦
રાયલ રીડર નં ૦ બીજાના મિનિંગ...	...	૦—૮—૦
રાયલ રીડર નંબર ત્રીજાના મિનિંગ...	...	૦—૧૦—૦
રાયલ રીડર નંબર ચોથાના મિનિંગ...	...	૦—૮—૦
રાયલ રીડર નંબર પાંચમાના મિનિંગ...	...	૦—૧૨—૦
હાર્વર્ડ કૃત પ્રાથમરના મિનિંગ (મોટા)...	...	૦—૪—૦
હાર્વર્ડ કૃત અંગ્રેજી બીજી ચોપડીના મિનિંગ...	...	૦—૬—૦
ફારસી આભાદન નામાનો અં ૦ ગુ ૦ તરબુમો...	...	૦—૨—૦
શાળોપયોગી કોષ્ટકો...	...	૦—૧—૦

વારતાઓના પુસ્તકો.

સુડા બોતેરી...	...	૩—૦—૦
ગીરધર કૃત રામાયણ...	...	૨—૮—૦
જાળધર આખ્યાન...	...	૧—૮—૦
મોટા આખાહરણ...	...	૧—૮—૦
મૃદાલસા આખ્યાન...	...	૦—૮—૦
સ્ત્રી વીલાસ ગરબાવળી...	...	૮—૮—૦
દલપત અને ધનપાળની વાર્તા...	...	૦—૨—૦
સર્જનતા મેળવવાના સાધન...	...	૦—૨—૦
પાર્વતિ લક્ષ્મીબાળનો સંવાદ...	...	૦—૧—૦

નાટકના પુસ્તકો.

ચંદ્રસેન ને ચંદ્રપ્રભા નાટક...	...	૦—૮—૦
છેલ સેલાણી અને ચિકમ ચરીત્ર નાટક...	...	૦—૬—૦
તમાશાએ નતિજાએ અસ્મત...	...	૦—૬—૦
ચંદ્ર ચંદ્રીકાં નાટક...	...	૦—૬—૦
માલીની નાટક...	...	૦—૬—૦
અન્નમે સળાવત (ઉર્ફે બાદશાહે બાદશાહના)...	...	૦—૫—૦

ચંદન મહાભરી નાટક (ત્રીજી આવૃત્તિ)...	...	૦—૪—૦
તમાશાએ ચાંદળી...	...	૦—૪—૦
અલીબાબા અને ચાલીસ ચોર...	...	૦—૩—૬
તોહફાએ દીલકોશા (ઉર્દૂ નઘ ઇન્દર સભા)...	...	૦—૩—૦
સોબતે અસર અથવા મોહન દુઃખદર્શક...	...	૦—૩—૦
નકશે સુલેમાનીનો ઉરદુ ખેલ...	...	૦—૩—૦
ગુલશને બાહાર અફઝા (ઉર્દૂ નઘ ઇન્દર સભા)...	...	૦—૨—૬
મઝહબે ઇશક (ઉર્દૂ બકાન્લીઓ તાજુલમુલક)...	...	૦—૩—૦
ઇશક નવ બાહાર (ઉર્દૂ ચંદ્રબદન મોહીયાર)...	...	૦—૨—૦
નંદરાગ્ન અને સતિ સુલોચનાના ગાયનો...	...	૦—૨—૦
ધ્રુવ આપ્યાનના ખેલમાં ગવાતાં ગાયનો...	...	૦—૧—૬
રસીકાનો અતિ રમુજ ફારસ...	...	૦—૧—૦
નવા હરિશ્ચંદ્ર તારામતિના નાં ગવાતાં ગાયનો...	...	૦—૧—૦
નવા નળદમયંતી નાટકમાં ગવાતાં ગાયનો...	...	૦—૦—૯
તોહફાએ દીલપઝીર ગાયન (નાં તં બનજારા)...	...	૦—૦—૯
વિધવા દુઃખદર્શક (વાંઢાનો વરથોડો)	૦—૪—૦
સવાઇ ઠગનો રમુજ ફારસ...	...	૦—૧—૬
ચાલાક શકરબી તથા ગુરજની ગડબડનો ફારસ...	...	૦—૧—૩

ઉર્દુ હરફમાં છાપેલાં પુસ્તકો.

તોહફાએ દીલ પઝીર (બનજારા)...	...	૦—૧—૦
ગુલશને બાહાર અફઝા (ઉર્દૂ નઘ ઇન્દર સભા)...	...	૦—૨—૬
નકશે સુલેમાની...	...	૦—૨—૬
અન્નમે સખાવત (ઉર્દૂ બાદશાહે ખે.દાદોસ્ત)	૦—૫—૦
અલીબાબા અને ચાલીસ ચોર	૦—૩—૦

એ સિવાયે દરેક જાતની નાટકોની, વારતાઓની, અંગ્રેજી, ગુજરાતી ચોપડીઓ મળશે; જથ્થાબધ લેનારને કમીશન ધણુંજ સાફ આપવામાં આવશે. નાટપેડ કાગળ લીધામાં આવશે નહીં.

મેહતા જમનાદાસ ભગવાનદાસની કુંપની;

મનગર—જમનાદાસ ભગવાનદાસ,

રેકાણું—મુંબઈમાંથી ભુલેશ્વર આગળ.

શાં બીહારીલા

જરી કસબ દીલી વગેરે ખરો ખે.

જત સર્વે લોકોને જાહેર કરવામાં
કુકાનેથી સુરતી જામી જરી તથા દીલ્લી બનાર
તેમજ દીલી, કટોરી, દોરી, શીત, અમદાવાદી
કોરો, ખરી ખોટી છકની ટોપીઓ, સુરતી તથા
નખાબની ટોપીઓ, વિલાતી તથા ગાંધી અંગ્રેજી
એ સિવાયે જત જતનો ખરો તથા ખોટો માલ ધણો
કીકાયતો મળસે. બીજું જરીના જામા તથા છક ચળકના
કેટ તથા પાટલુન તથા ટોપીઓ વેચાતી તેમજ બાડે આ-
પવામાં આવસે તથા નવા બનાવી આપવામાં આવસે.
બાહાર ગામવાળા ધરાકોનુ કામ જલદીથી કરવામાં આવસે.

શાં બીહારીલાલ દુરગાદાસ.

ઠેકાણું :—મુંબઈ—સુલેશ્વર.

જીથી વેચાતી મળસે.

સંલર સેરીઆરજી હોરમસજી
તથા દામોદર ઈશ્વરદાસની દુકાને-
ની આગળ ધિ યુક્સેઝીંગ અને જન-
થી, તથા કાજી કૃતેહ મહમદ નુરમહમદ-
તથા મુલ્લાં નુરદીન જીવાખાનની દુકાનેથી
ત યુક્સેલર સાપુરજી ફરામજી માડનની દુકાને-
તી મળસે.

૧૨ કરસનદાસ નારજીદાસની દુકાનેથી તથા પોરટ-
લા મનચેરજી જમસંદજીની દુકાનેથી વેચાતી મળસે.

યુક્સેલર કાસીરામ જેભાઈની દુકાનેથી વેચાતી મળસે.

૧૩—યુક્સેલર રજીછોડલાલ મોતીરામની દુકાનેથી મળસે.

૧૪—યુક્સેલર ત્રીભોવન રજીછોડની દુકાનેથી વેચાતી મળસે.

અમદાવાદ—યુક્સેલર જગજીવન દલપતની દુકાનેથી મળસે.

ભાવનગર—વોરા અયુદ્ધલહુસેન આદમજીની દુકાનેથી મળસે.

કરાંચી—શેખ નુરદીન જીવાખાનની દુકાનેથી તથા યુક્સેલર સુ-

દરજી વીંસરામની દુકાનેથી વેચાતી મળસે.

રાજકોટ—યુક્સેલર લખમીચંદ ઉતમચંદની દુકાનેથી મળસે.

ધોરાજી—યુક્સેલર લીલાધર રૂઢનાથ પાસેથી વેચાતી મળસે.

કચ્છમાંડવી—નાગોરી ચાંપસી ખીમરાજની દુકાનેથી મળસે.

જલ્થાળધ મંગાવનારા યુક્સેલરોએ નીચે લખેલે ઠેકા-

જીથી મંગાવી લવી. કમીશન ધણું સારું આપવામાં આવસે.

છુટક એક નકલ મંગાવનારે પોરટની ટીકીટનો અડધો

આનો વધારે મોકલવો.

મેહિતા જમનાદાસ ભગવાનદાસની દુપની,

મૈનૅજર—જમનાદાસ ભગવાનદાસ;

ટેકાગું—મુ'અમમયે જીલેશ્વરઆગળ.

